

MAGYAR POSTA

MEGJELENIK ÉVENKINT TIZSZER
ELŐFIZETÉSI ÁR ÉVI 8 PENGŐ
MŰSZAKI MELLÉKLETTEL 12 PENGŐ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
I. KER., KRISZTINA-KÖRUT 12. SZÁM
BUDAI POSTAPALOTA IV. EM. 426.

TELEFON: AUT. 50—5—97. — MŰSZAKI ÜGYEKBEN 88—2—82.

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. POSTAVEZÉRICAZGATÓSÁG MEGBIZÁSÁBÓL
A M. KIR. POSTA JOGSZ- ÉS MÉRNÖK TISZTVISELŐI ORSZAGOS EGYESULETNEK
SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁGA.

FŐSZERKESZTŐ: DR. FORSTER KÁROLY M. KIR. POSTAIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. NAGY SÁNDOR
M. KIR. POSTAIGAZGATÓ.

TÁRSZERKESZTŐ:

PETAINEK JÓZSEF
M. KIR. POSTA MŰSZAKI TANÁCSOS

A postai jogszabályok összegyűjtése és feldolgozása.

Írta: Dr. POLONYI FERENC m. kir. postafőigazgató.

Recueillement et élaboration des règles juridiques postales.

Par le dr. François Polónyi, directeur supérieur des postes r. h.

L'auteur expose la tâche du groupe codificateur institué à l'effet d'unifier et de résumer les règles juridiques postales, et énumère les dispositions qui ont déjà été prises antérieurement au sujet du recueillement des règles juridiques ayant trait au service postal. En même temps il nous oriente sur le programme du groupe nouveau,

A P. R. T. 1933. évi 34. számában megjelent 92.634. K. M. számú rendelet alapján a postavezérigazgatóságnál ez év szeptember hó 1-től egy új csoport, a kodifikáló csoport működik, amelynek feladata a postaigazgatás körébe vágó hatályos rendelkezések összegyűjtése és rendszerbe foglalása.

Részletesebben felsorolva, a K. csoport feladata az 1898. január 1-én és azóta megjelent Posta, Távirda, Távbeszélő Szabályrendeletek Gyűjteménye I—VII. kötetének, valamint az ugyanezen időpont óta megjelent rendeleteknek és rendeletgyűjteményeknek az átvizsgálása, annak megállapítása céljából, hogy e rendeletek közül melyek vannak még érvényben, melyek helyezték hatályon kívül s melyek volnának még hatályon kívül helyezendők.

További feladata a K. csoportnak annak a megállapítása, hogy mely hatályban levő rendeletek vétettek fel az időközben történt kodifikálások során már elkészült szabályzatokba, tehát az A 1. Postaüzleti Szabályzatba, a Postakezelési Utasításba stb. és melyek nem. Tehát melyeket kell még vagy valamely új gyűjteménybe felvenni vagy kodifikálni, illetőleg a még készítenő valamelyik új szabályzatban felhasználni.

Feladata végül a K. csoportnak a rendeletileg még nem szabályo-

zott esetekre vonatkozólag a szabályalkotás kezdeményezése, vagy a meg nem felelő rendelkezések módosítására, változtatására, hatálytalanítására vonatkozóan a szükséges javaslatok megtétele, úgyszintén a vezérigazgatóság többi ügyosztálya által a K. csoporthoz utalandó ügyekkel és javaslatokkal való foglalkozás.

Kodifikáló csoport a postavezérigazgatóságnál már régebben is működött, legutóbb az 1927-ben megjelent Postakezelési Utasítás összeállítása céljából, tehát a jelenleginél lényegesen kisebb munkaprogrammal. A kodifikálás munkája pedig a postavezérigazgatóság egyes ügyosztályaiban régebben is, újabban is — mondhatni szünet nélkül — folyamatban volt és jelenleg is folyamatban van, hiányzott azonban az egységes összefoglaló gondolat, a határozott tervszerűség, amely okból a postára vonatkozó szabályok egy részét feltűnő szét-szórtság jellemzi, egyes szolgálati csoportoknál a tervszerű teljes kodifikálás érezhető módon hiányzott, ami ezeknél a szakcsoportoknál az eligazodást megnehezítette, sőt még a meglévő szolgálati és egyéb szabályzatok, utasítások, segédkönyvek közötti gyors eligazodás is nehéz volt.

E nehézségek megszüntetése céljából megállapodás történt arra nézve, hogy a jövőben megjelenő szolgálati szabályzatok, gyűjtemények, utasítások a szorosán vett kezelési természetű segédkönyvekkel együtt miképen foglaltassanak szerves egészbe. E megállapodás szerint, — amelyet a 91.343/1933. X.—4. K. M. számú körrendelet ismertet — a m. kir. postára vonatkozó mindennemű szabályzatok, segédkönyvek, utasítások, a jövőben „A m. kir. posta szabályzatai“ gyűjtő cím alatt jelennek meg, előre megállapított rendszer szerint szakcsoportonként változó betűvel és a szakcsoportokon belül az egyes kötetek 1-től emelkedő sorszámmal ellátva, mint egyetlen gyűjteményes kiadás részei, külsőleg is egységes alakban. Ezenkívül az egyes szakcsoportokba tartozó kötetek szakcsoportonként változó színű kötésben fognak kiadatni, ugyancsak a gyorsabb és könnyebb tájékoztatás érdekében.

Ennek megfelelően, az egyes szakcsoportokba tartozó könyvek jelzése a következő lesz:

1. a posta szakcsoport könyveinél A betű és sötétzöld hátú kötés;
2. a távíró szakcsoportkönyveinél B betű és piros hátú kötés;
3. a távbeszélő szakcsoport könyveinél C betű és világoszöld hátú kötés;
4. a rádióra vonatkozó kiadványoknál D betű és világoskék hátú kötés;
5. a személyzeti ügyekre vonatkozó kiadványoknál E betű és bordóvörös hátú kötés;
6. a pénztári és számviteli ügyekre vonatkozó kiadványoknál F betű és szürke hátú kötés;
7. a gazdasági ügyekre vonatkozólag G betű és barna hátú kötés;
8. a műszaki ügyekre vonatkozólag H betű és sötétkék hátú kötés.

Amely szakcsoportban üzletszabályzat is van, az 1-es számmal az üzletszabályzatot tartalmazó kötetet kell jelölni. Ezért kapta az újonnan megjelent Postai Szabályzat az A 1. jelzést.

A segédkönyvek gyűjteményes kiadásával kapcsolatos új rendszer

bevezetésével megszűnik az egyes szabályzatok címének eddig használt rövidítése, tehát a Püsz., Tüsz., Tbüsz., PKU. stb., s helyükbe lép az A 1. Szab., B 2. Szab., stb. megjelölés.

Ily rendszert követ a segédkönyvek megjelölésénél a német, a svájci és a svéd posta is s ott ez a rendszer jól bevált.

Amint már említettem, a kodifikálás munkája a postavezérgazgatóság egyes ügyosztályaiban egyes ügycsoportokra vonatkozólag jelenleg is folyamatban van. Így pl. elkészült s a közeljövőben meg fog jelenni a Postakezelési Utasítás új kiadása, amely két kötetbe foglalva az A 2. és A 3. megjelölést kapta. Kiadás alatt áll továbbá a Táviróüzleti Szabályzat, a Távbeszélőüzleti Szabályzat, a Távközlés Nemzetközi Egyezménye, a Rádióközlés Szabályzata. Munkában van a Vámkezelési Utasítás, az új Postaügynökségi Utasítás, a Táviró, valamint a Távbeszélő kezelési utasítás, a postatörvénytervezet, stb.

Hogy ennek dacára mégis szükségessé vált a külön kodifikáló csoport felállítása, ennek oka egyrészt a postára vonatkozó szabályok egy részének már fentebb említett feltűnő szétszórtsága és egyes szakcsoportoknál a tervszerű teljes kodifikálás eddigi hiánya, másrészt egyes szolgálati csoportoknál, pl. a személyzeti ügyeknél is, az utóbbi években történt sokféle változtatás, módosítás, végül egyes ügyosztályoknál a folyó ügyek nagy tömege, ami a kodifikálási munkát hátráltatja, sőt csaknem lehetetlenné teszi.

A kodifikálás érezhető hiányaira való tekintettel a K. csoport már megkezdett legközelebbi munkaprogramja:

1. a szervezeti és személyzeti kodifikálás;
2. a pénztári és számviteli szolgálat kodifikálása;
3. a vizsgálati eljárás kodifikálása;
4. a rovacsolási eljárás kodifikálása.

Későbbi munkaprogram:

5. A postai hatóságok és szervek ügyrendjének kodifikálása, figyelemmel a racionalizálási és takarékosági törekvésekre.

6. A gazdasági ügyekre vonatkozó kodifikálás s ennek keretén belül:

- a) a posta központi anyagraktár szolgálati utasítása;
- b) a leltári utasítás;
- c) az anyagkezelési utasítás és pedig külön a posta központi járműtelep és külön a többi postai szerv részére;

7. Egyéb, itt fel nem sorolt ügyek esetleg szükséges kodifikálása.

Ez a munkaprogramm tulajdonképen nem teljes abból a szempontból, hogy a fentemlített és a jövőre nézve elfogadott új rendszerre — a magyar királyi posta szabályzatai című gyűjtemény teljessé tételére — áttérjünk. De a közelmúltban kiadott és még nagyobb részében érvényes szabályzatok újabb kiadására, csak formai okokból, — a felesleges költségek elkerülése céljából — most még nem gondolhatunk.

Az elmondottakból kitűnik, hogy bár az egyes szakügyosztályok kodifikálási tevékenysége sem állt meg és nem is állhat meg, mert pl. az egyes üzletágakra vonatkozó üzletszabályzatok megalkotása, szükségessé vált újabb kiadása, csak az ezzel foglalkozó egyes szakügy-

osztályok feladata lehet, mégis elég nagy és igen jelentős az a munkaprogram, amely a K. csoportra vár s ebbe a munkaprogramba első sorban azok az ügyek tartoznak, amelyek szabályozása leginkább elavult, amelyeknél legtöbb a nehézség és jogbizonytalanság, amelyeknél az eljárás egyöntetűvé tétele érezhető szolgálati érdek, végül a több ügyosztály munkakörét is érintő, általánosabb természetű ügyek.

Ami a K. csoport legközelebbi munkaprogramját illeti, a szervezeti és személyzeti kodifikálás maga is több főrészből áll. Ezek a főrészek a következők:

- a) Szervezet és hatáskör.
- b) Állami postaalkalmazottak személyzeti ügyei.
- c) Postamesterek és postamesteri alkalmazottak személyzeti ügyei.
- d) Szolgálati és fegyelmi vétségek és a fegyelmi eljárás.

A pénztári és számviteli szolgálat kodifikálása is több főrésze oszlik és pedig:

- a) Postahivatalok pénzkezelése, pénztár kezelése és számadástétele.
- b) A postai pénzforgalom lebonyolítása.
- c) Bélyeg és értékcikk ügyek.
- d) A posta költségvetése, a kiadások utalványozása és az ellátmányszámadások.
- e) Nemzetközi leszámolási ügyek.
- f) A számvevőszéki szolgálat ellátása.

A hatályban álló törvények a kodifikálási munka során a terv szerint szószerinti eredeti szövegekben, ellenben az ezekre vonatkozó kiegészítő és magyarázó szabályok és egyéb rendelkezések, utasítások csak lényeges részeikben, lehető tömör és magyaros szövegű összefoglalásban, a felesleges és elavult részek kihagyásával lesznek felveendőek. Az egyes különálló szabályzatok a célszerűségi szempontok szerinti tagozódásban, egyébként azonban lehetőleg az A 1. szabályzatnál elfogadott beosztás szerint részekre és szakaszokra, ezen felosztás mellett pedig §§-ra és pontokra osztva lesznek elkészítendőek.

Hogy általában milyen legyen a kodifikálás, ezt az elérendő cél szabja meg, ez pedig a postának, ennek a fontos állami szervnek lehető legtökéletesebb igazgatása.

Tudnivaló, hogy az a jó közigazgatás, amely egyszerű, gyors, megbízható és a kitűzött célt a legkisebb költség mellett eléri. A postai kodifikálásnak tehát olyannak kell lenni, amely ezeket az elveket tartja szem előtt. Törekedni kell tehát az eljárások egységének és egyszerűségének biztosítására, a munkaerőkkel és munkaidővel való takarékoság elérésére. Az alakóságok csökkentésére, a hatósági szervek hatáskörének, munkakörének helyes megállapítására, elosztására, az egyszerű decentralizálásra, a felesleges szervek megszüntetésére, az ügyek megbízható, hozzáértő és gyors elintézésének minden irányban való biztosítására.

A kodifikáló működésnek továbbá olyannak kell lenni, hogy ez a működés ne szakadjon el a gyakorlati élettől, hanem azzal állandó érintkezésben legyen. A kodifikálással megbízott szerv a jövőbeli tervekről, célkitűzésekről, javaslatokról tudomást szerezzen s a kodifikálást végző tisztviselők a kodifikálandó ügyeket szükség esetén a

gyakorlatban a külső végrehajtó szolgálati szerveknél is tanulmányozzák.

Szükséges ez azért is, mert a kodifikáló egyes különleges esetekben, csak a gyakorlati élet kellő ismerete, helyszíni tanulmányozása alapján foglalhat állást oly kérdésekben, hogy valamely intézkedés vagy reform bevált-e, esetleg módosítandó, vagy hatálytalanítandó-e, végül, hogy mely kérdések várnak még szabályozásra.

Hogy a posta igazgatása minél tökéletesebb lehessen, szükséges, hogy a postai kodifikáció lehetőleg teljes is legyen, vagyis a szolgálat minden ágára, még a legkisebb munkahelyre is kiterjedjen. Itt, ennél a törekvésnél kell belekapcsolódnia a kodifikálás munkájába jóformán a posta minden egyes szervének, értve ez alatt az érvényben álló szabályok és rendeletek alapján, az egyes postai szerveknél, az egyes munkahelyekre vonatkozó szolgálati utasítások összeállítását. E cél elérése érdekében úgy a postai hatóságoknál, mint a mellérendelt és alárendelt szerveknél, a központi hivataloknál, az igazgatóságoknál, a kincstári hivataloknál stb. a vezetőknek egyik fontos feladata kell, hogy legyen, a gondoskodás arról, hogy minden egyes osztály, csoport s ezeken belül az egyes munkakörök el legyenek látva a szolgálatuk végzéséhez szükséges segédkönyvekkel, a munkakörükre vonatkozó rendeletek gyűjteményével s amennyiben ez szükséges és célszerű, az egyes munkakörökre, munkahelyekre vonatkozó részletes szolgálati utasításokkal.

Egyes postai szerveknél ezek a szolgálati utasítások, az egyes munkakörökre vonatkozó rendeletgyűjtemények már régebben elkészültek s azokban a változásokat gondosan keresztülvezetik. Más szerveknél vagy most készülnek ezek a gyűjtemények, vagy még csak a jövőben tervezik ezek elkészítését. A már meglévő ily gyűjteményeket, szolgálati utasításokat a felsőbbség vagy a K. csoport a kodifikálási munkához a szükséghez képest természetesen igénybe veheti, illetve megtekintheti.

Ebben az irányban a kodifikálásra hivatott szerveket, tehát a postavezérigazgatóság K. csoportját is, a postaintézet többi szervei, tehát úgy a postaigazgatóságok és a központi hivatalok, de a rendes szolgálati úton az összes postahivatalok, sőt az ügy iránt érdeklődő postatisztviselők is hathatósan támogatják s a K. csoport számít is a szolgálat érdekében álló erre a támogatásra.

Ilymódon a posta főhatósága által úgy az egyes vezérigazgatósági ügyosztályokban, mint a K. csoport útján végzett és végzendő kodifikálási munkának szerencsés kiegészítése, sőt szükséges segédeszköze lehet a posta többi szervei által végzendő, az általános érvényű szabályokhoz alkalmazkodó helyi érdekű kodifikálási munka, az egyes munkakörökre vonatkozó szolgálati utasítások elkészítése, valamint a kodifikálással kapcsolatban a szükségesnek látszó javaslatok kellő időben való megtétele.

A kodifikálás ügyének ilymódon való támogatása s az ebben való közreműködés, végeredményben tehát a postai kodifikáció minél tökéletesebbé tétele, az összes postai szerveknek, sőt a hivatását szerető minden igazi postatisztviselőnek egyaránt feladata és kötelessége. A jó és lehetőleg tökéletes kodifikáció ugyanis a postára vonatkozó sza-

bályok közötti eligazodást, a hivatásunkra és munkakörünkre vonatkozó rendelkezések megismerését könnyűvé teszi, a szabályok és rendeletek alapos ismerete pedig a legjobb biztosítéka a jó és gyors munkának, az életben már eddig is fogalomná vált igazi és tökéletes postamunkának.

A posta közgazdasági fejlődésének alapjai.*)

Irta: RUTTNER BÉLA okl. közgazda, m. kir. postasegédtitkár.

Les bases du développement économique de la poste.

Par Béla Ruttner, économiste diplômé, aide-secrétaire des postes r. h.

L'auteur traite l'introduction du monopole postal (droit régalien) de l'Etat et les causes de son introduction. Il expose les théories les plus générales à ce sujet et constate, par opposition à ces théories, que le monopole postal de l'Etat s'est développé des monopoles postaux privés créés par les corporations postales et ensuite, dans une mesure plus étendue et d'une manière plus parfaite, par les cartels postaux. La cause de l'introduction était la réalisation d'un bénéfice, de sorte que les divers gouvernements ne pouvaient envisager la création du droit régalien que lorsque la rentabilité des entreprises postales privées se mettant à disposition du public entier était devenue universellement connue.

Amikor először tárgyaltak arról, hogy Berlin és Potsdam között vasutat létesítsenek, Nagel, a porosz posta akkori vezérigazgatója, gúnyos, lekicsinylő hangon jegyezte meg: „Önök a személyszállításra vasutat akarnak berendezni? Buta dolog! Én naponta járatok hatszemélyes gyorskocsikat s ezek is mindig üresen futnak! S most még vasutat is építenek? Hát uraim, ha pénzüktől mindenáron szabadulni akarnak, dobják ki azt inkább mindjárt az ablakon, mint hogy ilyen értelmetlen vállalkozáshoz adják!“¹⁾ Nem ismerte fel a vasút lényegét még a London—Birmingham közötti vasútvonal igazgatója sem, aki midőn azt ajánlották neki, hogy szállítson szenet és vegye fel a hajókkal a versenyt, megbotránkozva és ma már mosolyra készítő öntudattal jelentette ki: „Hogy is ne! Ma még szenet szállítsak s holnap talán már azt fogják kívánni, hogy trágyát fuvarozzak!“³⁾

Bizony kevesen voltak, akik a vasútak jelentőségét már akkor felismerték. A látók közé tartozott a mi Széchenyink is, aki már azt is megjövendölte, hogy a vasútak nem a személy-, hanem az áruszállításból fognak megélni.⁴⁾

A modernebb közlekedési eszköz felismerésének hiánya nem volt újkeletű, mert hasonló volt a helyzet egy pár évszázaddal előbb a postával kapcsolatban is. Nem hitték, sőt általában elképzelhetetlennek tartották, hogy az valamikor is jövedelmező lehessen. Von Beust jellemzően mondotta: „Mindenki lehetetlennek tartotta a postát, mert senki sem tudta elképzelni, hogy a kereskedők és a többi magánegységnek leveleinek és tárgyainak szállítása olyan bevételt eredményezne,

* Az első négy közlemény a „Magyar Posta“ 1932. évi 1. és 7-ik, illetőleg folyó évi 1. és 4-ik számában jelent meg.

hogy abból lovakat, kocsikat, postalegényeket és más alkalmazottakat fizetni lehessen. Amint azonban a kereskedők rájöttek, hogy aránylag olcsón lehet Antwerpenbe és Brüsszelbe leveleket küldeni, s személyesen oda menni nem is kell, akkora tömegét adták fel a küldeményeknek, hogy a Taxisok a szállítási díjak révén olyan bevételhez jutottak, amely egy hercegség jövedelmével is felért.⁵⁾

Ezek a jelenségek a postai monopólium további fejlődésére vonatkozó állásfoglalásunkat illetően is döntő jelentőségűek, mert igen fontos érveket szolgáltatnak általánosan tanított, de helytelen elméletek megcáfolására. A postai monopóliumot eddig ugyanis a regáléval, vagyis az állam által megalkotott kizárólagos joggal azonosították, ami pedig tévedés, hisz előbbi két cikkemben kimutattam, hogy egyes postavállalatok már akkor monopolisztikusan működtek, amikor az államok a regáléval képviselt monopólium bevezetésére még nem is gondoltak. A monopólium tehát még az állami kizárólagos jog megalkotása előtt meg volt, s így a regálé a fejlődésben nem az első, hanem egy jóval későbbi fokozatot képvisel. Tévesek azonban magára a regáléra és ennek fejlődésére vonatkozó elméletek is. A szakírók többsége ugyanis arra törekedett, hogy annak minél régebbi keletkezését bizonyítsa, míg egy másik csoport még ezen is túlmenően a regálét, ha nem is éppen a perzsa angariákból és a görög hemerodromikból, de a római *curcus publicus*ból igyekezett levezetni.

Mindkét elmélet téves alapból indult ki, mert nem vette figyelembe azt a célt, amelyet az állam a regálé megalkotásával elérni kívánt. Mielőtt tehát a fejlődés folyamatát tovább vizsgálánánk, e két általánosan elterjedt elméletet kell megcáfolnunk.

Regáliák, magyar műszóval királyi haszonvételi jogok,⁶⁾ alatt az uralkodóknak azokat a jogait értették, amelyeknek elsősorban pénzügyi jövedelmezőségük miatt volt jelentőségük.⁷⁾ A postaregálé megalkotása tehát szintén egy bevételi forrás megnyitására szolgált. Mint-hogy pedig még a XVI. század elején is elképzelhetetlen volt, hogy a posta jövedelmet hozhasson, hiányzott az ok is, hogy az egyes államok a regálét már abban az időben megalkossák. A jövedelmezőséget elképzelni akkor, amikor a posta fenntartása az uralkodók pénztárára súlyos teherként nehezedett, nehéz volt. A legtöbb állam ezért még az általános igénybevétel megengedésétől is húzódozott, mert ettől nem a bevételek emelkedését remélték, hanem épp ellenkezőleg, a kiadások, vagyis a fenntartási költségek lényeges szaporodásától tartottak. Ezért egyes uralkodók a posták igénybevételét szigorúan tilalmazták is.⁸⁾ E tilalmak azonban nem jelentették azt, hogy mások ily futárszervezeteket ne létesíthettek volna, sőt nagyrészt ezek következményeinek tekinthetjük a városi-, magán- és egyéb posták széleskörű elterjedését. Amidőn azután az igénybevétel lassan szükségletté fokozódott és a vállalati posták hatalmas fellendülése és pénzügyi megerősödése folytán nyilvánvalóvá lett, hogy az igénybevétel általánossá tétele a költségeket szaporítja ugyan, de ezzel szemben ezeket jóval meghaladó bevételt is hoz, az egyes uralkodók, államférfiak, megtorpantak. Lassan derengeni kezdett körülöttük. S amikor a hályog egészen lehullott szemeikről, rájöttek a közlekedés egyik igen fontos törvényére, a dr. Sax által tudományosan is kidolgozott intenzitási törvényre,⁹⁾ amelyet

azonban a postavállalkozók a saját bőrükön és a saját kárukon már réges-régen megtanultak. Mit kellett tehát tenni? Az első, szükség-szerű lépés az igénybevételnek díjak ellenében mindenki részére való megengedéséhez vezetett. Amikor pedig a tények az államférfiak eljárásának helyességét igazolták és látták, hogy a posta maga is eltart-hatja magát, sőt jövedelem is jelentkezhettek, a kormányzati postákat a jövedelem elérése, biztosítása, majd fokozása végett kizárólagossá tették, vagyis ragalizálták.¹⁰⁾

Már ebből is láthatjuk, hogy a regálé megalkotásának a posta jövedelmezősége, majd ennek általános ismerete előfeltétele volt. Mint-hogy pedig a jövedelmezőség általánosabban csak a XVI. században mutatkozott, a postaregálé ősrégi voltáról nem beszélhetünk. Azok az írók, akik ezt állították, a postálkodás jogát tévesen az általános haszonvételi joggal azonosították. Ez utóbbi minden esetre ősrégi, mert az első jognak, a hadijognak a maradványa. A longobárd hűbér-jog szerint¹¹⁾ ugyanis a legyőzötteket római módra, vagy teljesen leigázták, vagy adózóvá tették és ebben az esetben a legfontosabb és legnagyobb jövedelmet biztosító jogokat, így a pénzverési, vám-szedési, őrleési és halászati jogot, kisajátították.¹²⁾ A postáról — ér-tetőleg — még nem lehetett szó, amint nem volt még 1158-ban, az egész német regáléjogok alapját képező „constitutio de regalibus“-ban sem.¹³⁾ Ebben ugyan a regáléjogok között az alattvalók előfogát, kocsi-és hajóállítási kötelezettségét már felsorolták, ezeket a jogokat azon-ban a postaregáléval nem azonosíthatjuk. A postának az uralkodók szempontjából még jóval később, a XVI. század harmincas éveiben sem volt különös jelentősége. Élénken bizonyítja ezt V. Károly császárnak az osztrák uralkodóház, tehát saját családja részére 1530. szeptember 8-án adott kiváltságlevele. Ebben ugyanis az összes, még a leg-csekélyebb jelentőséggel bíró jogok is tételesen szerepeltek, míg a posta felemlítése hiányzott.¹⁴⁾ Von Beust szerint azért, mert posták abban az időben még nem voltak. Ha ezt az állítást mai szélesebb ismereteink alapján nem is tehetjük magunkévá, bizonyos, hogy a posták jövedelmezősége akkor még nem volt közismert, úgyhogy e jogot a különös, az uralkodóház részére fenntartottak közé sorozni nem volt érdemes. S ezen a „nem érdemes“-en van a hangsúly. Ez bizonyítja számunkra azt, hogy a XVI. század elején a regálé bevezetése nemcsak hogy nem történhetett meg, de az egyes államok erre még csak nem is gondolhattak.¹⁵⁾

A postaregálé ősrégi voltát bizonyítani igyekvő elméletekhez hasonlóan igen gyenge alapokon nyugosznak azok is, amelyek a regálét a római *curcus publicus* egyenes folytatásaként, vagyis jogutódjaként tüntetik fel. A kettő között lényeges különbség van, amely azonnal szembetűnik, mielőtt a római, a longobárd és a német postaiogra vonatkozó meghatározásokat egybevetjük. A postajog ugyanis¹⁶⁾

1. a római állami törvények szerint:

jog volt az egész római birodalomban a császár vagy az alattvalók költségére állami futárokat küldeni, s e célból a megfelelő helyeken különleges berendezéseket létesíteni;

2 a longobárd törvények szerint:

robot volt, amelynek értelmében az alattvalók a király leveleit és

tárgyait az előmutatott parancs alapján a saját költségükön további-tani kötelesek voltak;¹⁷⁾ míg

3. a német szokás (Weise) szerint:

ipar, amely a személyeknek, leveleknek és tárgyaknak a saját országban történő szállításából megfelelő jövedelmet, hasznot biztosított.

A különbség egyrészt a római és az ebből fejlődött longobárd, másrészt azonban a német felfogás között, már e meghatalmazásokból is nyilvánvaló. Még tovább jutunk azonban, ha a *curcus publicus* értelmét és lényegét nézzük:

Maga a kifejezés (*curcus publicus*) tulajdonképpen állami kocsit jelentett, amelynek fogatolását kényszer útján biztosították. A *publicus* nem az általános, (díjak ellenében) mindenki által igénybevehető szolgálatot fejezte ki, mint ahogy azt általában hitték, hanem éppen ellenkezőleg, egyrészt a kifejezetten közérdekű, vagyis udvari, katonai és közigazgatási, másrészt pedig a lakosság, tehát a köz által fenntartott szolgálatra utalt. A *curcus* alapja a perzsa eredetű *angaria* volt, amelynek kettős értelméből az egyik az állomásonként való elosztást,¹⁸⁾ vagyis a szervezetet, a másik pedig a kényszert, a robotot jelentette. A *curcus publicus* tehát nem volt más, mint a császár és a legfőbb igazgatás leveleinek (parancsainak, jelentéseinek és személyeinek) továbbítására szolgáló, a köz által fenntartott és (a gyorsaság fokozása végett lóváltó-) állomásokra tagolt szervezet.¹⁹⁾

A *curcus publicus* a birodalom terjeszkedése, a központi hatalom állandó erősödése és az úthálózat fokozatos kiépítése következtében mind jobban és jobban csiszolódott. Az útvonalak és ezekkel kapcsolatban a pihenő és lóváltó állomások, továbbá a hírvivő személyzet állandó jellegűek lettek. A fogatok váltása mellett lassanként áttértek a futárok váltására is, úgyhogy a *curcus publicus* később, a Kr. u. IV. és V. században szervesen összefüggő, az egyes tagok pontos együttműködésén alapuló, gyors hírszolgálatná fejlődött.

A nagyarányú technikai előhaladás azonban a belső, tehát a jogi és gazdasági lényegen nem változtatott, mert a lakosság számára mind az eredeti, mind az egész birodalmat behálózó későbbi állami hír- és személyszállítási szolgálat egyformán hozzáférhetetlen volt, annak ellenére, hogy a költségeket közteher formájában a nép viselte.²⁰⁾ A futárok még a legmagasabb műszaki fejlődés idejében is kizárólag csak a császár, vagy az ő megbízásából átadott küldeményeket szállították. Az egész szervezetnek jogi alapja tehát tulajdonképpen az az egyszerű szolgálati szerződés volt, amely a császár és a futárok között fennállt. Hogy ezt a fejlődési fokozatot nem tekinthetjük postának, már említettem. Hiányzott az iparszerűleg közvetítő vállalkozó, aki a hírszolgálatot igénybevevők és a futárok közé ékelve, az utóbbiakkal fennálló jogviszony mellett a feladókkal egy másikat is létesített volna. Az igénybevétele tilalma folytán azonban ez a magasabb szervezet nem fejlődhetett ki és ezért igen találóan jegyezte meg Huber,²¹⁾ hogy a *curcus publicus* közel öt évszázados fejlődésében tulajdonképpen az a lényeges, ami nem történt. Míg ugyanis a Taxis posták az első öt évtized múltán — legalább is elméletileg — már mindenkinek használatára szolgáltak, addig ez a *curcus publicus*nál ugyanannyi évszázad leforgása alatt sem következett be. A *curcus publicus* tehát nem volt

igazi posta s így annak sincs jelentősége, hogy kizárólagosan működött. Pedig a szakírók és jogászok túlnyomó többsége épp ezt a kizárólagosságot látta és minősítette regálénak. Ez pedig igen nagy tévedés! Mert ha a római császárok a *curcus publicus*hoz hasonló hírszolgálati szervezet létesítésére magánosoknak nem is adtak engedélyt, ez nem monopolisztikus céllal történt. Hisz az államnak nem volt postavállalata s így az engedély megtagadását nem tekinthetjük olyan parancsnak, amely az állam általános postavállalata érdekében a postaipar üzését az alattvalóknak megtiltotta volna!²²⁾ Pedig a postai monopoliumnál, a regálénál, éppen a postaipari munkaterület korlátozásán van a hangsúly, amely csak úgy képzelhető el, ha ennek elvonása a szabad vállalkozás elől azért történik, hogy azt a jövedelmezőség (később nemesebb célok) érdekében maga az állam foglalja el. Minthogy pedig a római birodalom hírszolgálati szervezete munkaterületet nem korlátozott és az államszolgálatra határolt működése miatt nem is korlátozható, a kizárólagos működést monopoliumnak, illetőleg regálénak minősíteni nem lehet.^{23) 24)}

Majdnem ezt a különbséget ismerte fel már az 1704-ből származó és előbb idézett hármass meghatározás is, amely a római és a longobárd postajoggal szemben, mint német fölfogást, a posta ipari jellegét hangsúlyozta. A *curcus publicus* = postaregálé elmélettel szemben egyébként már a XVIII. század első felében élt két kiváló német postajogász, Joachim Ernst von Beust és Johann Peter von Ludwig is erélyesen fel emelte szavát s szinte csodálatos, hogy ez egész a közelmúlt időkig mégis tarthatta magát. Különösen I. E. von Beust látta meg a római hírszolgálati szervezet és az akkor alapjaiban már kifejlődött posta közötti különbséget. Ő a *curcus publicus*t nem is nevezte postának és a kettő között a következő éles határvonalakat állította fel:²⁵⁾

I. A *curcus publicus*

1. közpénzből, 2. nagy költséggel, 3. csak államcélokra, 4. magánosoknak nem adható, 5. engedély alapján létesült, 6. rendszertelen időben, vagyis csak adott esetekben, 7. egyszer gyorsan, lovakkal és kocsikkal, máskor pedig ökrökkel és szamarakkal közlekedett. Ezzel szemben

II. A posta

1. magántőkéből, 2. kis költséggel létesült, 3. magánszemélyek részére, 4. külön engedély nélkül is hozzáférhető volt, 5. mindenkinek használatára szolgált és 6. rendszeresen, vagyis meghatározott időben, továbbá 7. nagy gyorsasággal, váltott lovakkal és futárokkal közlekedett.

Az összehasonlítás alapján azután von Beust végső következtetésként arra az eredményre jutott, hogy a regálét a római jogból levzetni nem lehet, mert a *curcus publicus* egyszerű futárszervezet volt, amelyből a római császároknak épp úgy nem volt hasznuk, mint a német császároknak az általuk fenntartott futárszervezetekből.²⁶⁾

A regálé ősrégi voltát és a *curcus publicus*sal való összefüggését bizonyító elméleteket tehát — azt hiszem — végérvényesen megdöntötteknek tekinthetjük. Ezek úgvis csak arra voltak jók, hogy a kérdés körül minél nagyobb zűrzavart okozzanak. Sajnos, évszázadokon keresztül csak az volt a fontos, hogy a regáléjog a császárt, vagy a

fejedelmet illeti meg s az egész fejlődést ebből, az érdekek által befolyásolt szemszögből ítélte meg. Természetes, hogy a császárhoz és a Taxisokhoz közelálló jogászok olyan elméletet igyekeztek felállítani, amely képviselőik érdekeinek a legjobban megfelelt. Ezt támasztották azután alá egyes történetírók, különösen pedig a Taxisok levéltárosai, akik a család minél régebbi jogait és a postának általuk történt föltalálását törekedtek bizonyítani. Önkéntelenül közreműködtek ebben egyes szakírók is, akiknek szemeit az intézet iránti szeretetből fakadó nemes felbuzdulás sokszor elhomályosította.²⁷⁾ A kérdés megoldása azonban így nem juthatott előbbre, úgyhogy egyes tisztázott részleteken kívül tulajdonképpen még ma is csak annyit tudunk, amennyit von Beust ezelőtt kétszáz évvel már megállapított.

A fejlődés helyes megvilágítására tehát új ösvényeket kell keresnünk. Ezt a célt szolgálták már előbbi cikkeim is, amelyekben a regálé elődjéül a postacéhekkel képviselt monopolisztikus törekvéseket, majd a monopóliumot tökéletesebben megvalósító postakarteleteket és trösztöket jelöltem meg. Ezek és nem a *curcus publicus* voltak a regálé elődei. Hiszen e magánmonopóliumok révén jutottak az érdekelték olyan nagy jövedelemhez, amely még az uralkodók figyelmét is felkeltette és megszerzésüket kívánatossá tette! Hogy ez máról holnapra nem következett be, az az organikus fejlődés értelmében természetes. A jövedelmezőség is csak lassan vált általánosan ismertté. A kereskedők vették ezt legelőször észre, mint akiknek életét a jövedelem elérése iránti törekvés szinte egészen betöltötte. Bizonyítják ezt a nagy kereskedővárosok, amelyek a posta monopolizálását a XV. század második felében szintén megindították. A futárinar ugyanis ezekben igen termékeny talaira talált és korán virágzásnak indult, ami érthető is, mert a kereskedelem szolgáltatta a legfontosabb okot magánposták berendezésére és fenntartására. A küldemények helves és biztos kézbesítéséért a felelősség viselése, a futárok fokozatos jóléte, majd meggazdagodása felkeltették a kereskedők érdeklődését úgyszólván, hogy a posták vezetését lassanként teljesen átvették és monopolizálták. Ez nem is ütközött különösebb nehézségbe, mert ezekben a városokban túlnyomóan kereskedők laktak s így mind a városi tanács, mind a kereskedői érdekképviseltek, a gildek vezetősége jóformán ugyanazokból a személyekből állott. Mindig az történt tehát, amit a kereskedők akartak, ami azért is könnyű volt, mert e városok legtöbbje számos privilégiummal, sőt felségjogokkal is rendelkezett. Ily módon azután a városi tanács a futárszolgálatot legelőször Hamburgban és Danzigban, majd Bécsben és Nürnbergben²⁸⁾ teljesen a város részére vette át, épp úgy, mint ezt megelőzőleg a szintén igen jövedelmező pénzverést. Huber,²⁹⁾ aki ezeket az adatokat közölte, e városi postamonopóliumokban látta a regálé elődeit, mert véleménye szerint a monopóliumnak az államhatalom által országos viszonylatban való megvalósítása teljesen e városok eljárásának mintájára történt. Ha e felfogásban van is igazság, abban Huberrel nem érthetünk egyet, hogy ezeknek döntő jelentőséget tulajdonítsunk. Részben azért, mert eddig mindössze csak négy ily városról tudunk, másrészt pedig, mert a közlekedési eszközökkel szemben mindig korlátolt számban jelentkező igények³⁰⁾ a zárt területű városokban csak még korlátoltabb számban jelentkezhetek s

így e postáknak oly súlyuk és jelentőségük nem lehetett, hogy az általános fejlődésre lényeges befolyást, vagy átalakító hatást gyakorolhattak volna. Ellenkezőleg. A hosszújaratú postavonalak fokozatos kiépítése következtében épp e városi posták voltak az elsők, amelyek a tökéletesebb közlekedési eszközzel szemben maguk alakultak át. Ezt Huber egyébként később elismeri, hisz maga mondja: „A testületek sorsa a postánál, de általában az iparnál is már eleve kilátástalan volt, mert a közlekedés iránti szükségletek ezek hatáskörén messze túlterjedtek, általánosak, nemzetiek, sőt nemzetköziek voltak. A postaregálét a nagy nemzetközi vonalak alapozták meg, minthogy ezekkel a szétszórt, apróbb, helyi jelentőségű posták nem versenyezhettek.“ Igen. Ez volt a fejlődés útja. A hosszújaratú postavonalak a tökéletesebb közlekedési eszköz természetes monopóliuma folytán szívták magukba vagy söpörték el a kisebb postákat, úgyhogy ezek többkevesebb harc után lassanként elvéreztek. A hosszújaratú vonalak tehát mind dominálóbb szerepet tölthettek be, minthogy pedig a legjelentősebbek magasabb gazdasági szervezetekbe tömörült vállalkozók kezén voltak, ezek jelentősége és jövedelme a vonalakéval együtt szintén növekedett. A nagy jövedelem meghozta azután az irígyek táborát is. Mindig többen és többen kacsintgattak a már megszerzett s tovább terjeszkedő posta felé. A futárok egyszerű kenyérkeresete, a vállalkozók kiadós üzlete, legalább is kényelmes megélhetéssel kecsegtető úri foglalkozássá vált, amelyért most már udvaroncok és más magas állású egyének egyformán versengtek. A versengés okát, a nagy jövedelmet, nem lehetett észre nem venni. Az uralkodók azonban a magas berendezési és fenntartási költségek miatt még mindig húzódoztak. A postákat tehát nem vették állami kezelésbe, hanem azokat jutalmazásként hűbérül adományozták azzal a gondolattal, hogy az, aki tudja, hogy a postajog a családjáé, szívesebben fog érte áldozatot hozni.³¹⁾ Egyúttal fokozatosan lefaragták a posták fenntartására addig áldozott összegeket és azokra először saját küldeményeiknek és alkalmazottaiknak díjmentes szállítását, majd egyéb kötelezettséget is róttak. A kötelezettségek mellett azután lassanként megjelentek a szolgáltatások is. A posta így az államháztartás kiadási oldalán mind jelentéktelenebb szerepet játszott, míg az egykor hatalmas mínusz jel teljesen összezsugorodott, hogy egyszer csak a bevételek oldalán előbb kicsi, majd folyton emelkedő összegekkel jelenjék meg. A postának ezeket az összegeket azokból a bevételeiből kellett fedeznie, amelyek a fenntartási költségeknek az állam által történt viselése idejében csak mint a postamester megtúrt mellékjövedelmei szerepeltek. A most már fő- és kizárólagos jövedelemmé vált mellékjövedelmet tehát fokozni kellett. Minthogy pedig az az igénybevételből eredt, nem maradt más megoldás, mint a posta használatát díjak ellenében általánosan, vagyis mindenki részére megengedni. A kizárólag a saját bevételeire utalt postára azonban ez a lépés sem járhatott a kívánt eredménnyel, mert későn, csak akkor következett be, amidőn a fontosabb vonalak nagyobb része magánosok, vagy társaságok által már monopolizálva volt, s így a jövedelmi alap aránylag szűk területre, néhány megmaradt vonalra szorítkozott. A vonalak számát tehát szaporítani kellett. De természetesen a tetemes berendezési költségek elkerülése

végezt lehetőleg nem újak kiépítése, hanem már meglévő, de magánkezekben lévő vonalak kisajátítása által. Ez érlelte meg azután az állami kizárólagos jog, a regálé gondolatát, amely tehát ugyanabból az okból fakadt, mint a céhek, kartelek és trösztök monopóliuma. Üzlet volt. És pedig eleinte még csak nem is az uralkodók, hanem azok részére, akik a postákat hűbérül kapták. Igaz, hogy maga a gondolat is ezek fejében született meg, mert nem volt más eszköz a monopolisztikus működés folytán gazdaságilag erős magánposták leküzdésére. Ők erőltették a fellépést először ezek, majd vérszemet kapva a testületi posták ellen, úgyhogy a mind erélyesebb hangú rendeleteknek végül — jogszokás-ként — az állami kizárólagos jog bevezetése lett az eredménye. Érdekes, hogy az uralkodók a XVI. század végén és a XVII. században igen hajlottak ily jogok megalkotására. Az okok kézenfekvők: a regáliák jól jövedelmeztek, amellet pedig nagyrészt a rendektől függetlenül is bevezethetők voltak,³²⁾ míg az adók kivetésénél a hozzájárulás minden esetben szükséges volt. Könnyen meg lehet érteni tehát, hogy az uralkodók lehetőleg a regáliák és pedig különösen a haszonvételi jogok szaporítására törekedtek.³³⁾ Az ötletet a természetjogi iskola szolgáltatta, amely mindig új és újabb jogok kigondolásán fáradozott.

A regálé megalkotása tehát a jövedelmezőség és a hűbéresek érdekében történt. A közérdeknek — bár egyes szakírók a bevezetés okául ezt jelölik meg — nem volt szerepe.³⁴⁾

A különbség így a magán- és az állami postai monopólium között majdnem jelentéktelenné zsugorodik össze. Haladásnak tekinthetjük, hogy a hűbérként adományozott posták állami felségjog alapján működtek. Hátránynak azonban, hogy az igénybevevőknek ebből hosszú ideig nem volt hasznuk, mert a hűbéresek a szállítási feltételek és a díjak megállapításában sokszor még kíméletlenebbek voltak, mint elődeik.

Az átalakulás a magánmonopóliumból (sajnos, csak névleges) közmonopóliummá tehát megtörtént. A fejlődés azonban csak egy lépéssel haladt előre. Az államok a regálé megalkotásának természetes következményét, az állami kezelést, csak jóval későbbi időben valósították meg. Ez a fejlődés is hosszú ideig tartott. Tulajdonképpen csak az elmúlt évszázadban, 1867-ben fejeződött be, amidőn a porosz törvényhozás a hűbéres posták utolsó, bár akkor már erősen megtépázott fellegvárát a Taxis családtól kilenc millió márkáért megváltotta.³⁵⁾

Nézetem szerint az előadottak voltak az okok a postai magánmonopólium helyébe lépett állami kizárólagos jog bevezetésére. Következő cikkemnek lesz a feladata, hogy felfogásom helyességét és a fokozatos átalakulást a postatörténet eddig talán nem eléggé méltányolt adataival bizonyítsam.

³²⁾ Crole: Die Geschichte der deutschen Post. 99. old.

³³⁾ Nagler, Huber szerint a vasúttakra még azt a kijelentést is tette (1838-ban) hogy „fauler Schwindel.“

³⁴⁾ Dr. F. C. Huber: Die geschichtliche Entwicklung des modernen Verkehrs. 230 old.

³⁵⁾ Dr. Szabolcsy Antal: A közlekedés története. 154. old.

³⁶⁾ Széchenyi István 1848. jan. 15-iki javaslata a közlekedési ügy rendezéséről.

³⁷⁾ Képegy Árpád: A magyar vasútügy története. 43. old.

⁵⁾ Joachim Ernst von Beust: Versuch einer ausführlichen Erklärung des Postregales. II. k. 709. old.

⁶⁾ Dr. Forster Károly: A postaregale és a postakényszer. „Magyar Posta” 1931. évi 9. szám. 831. old.

⁷⁾ Dr. Roeren: Postmonopol oder Postregale. „Blätter für Post und Telegraphie.” 1921. évf. 167. old.

Az uralkodók jogait kezdetben mind felségjogoknak nevezték, s csak később, a XVII. században, a természetjogi iskola tanításai alapján tettek különbséget regalia maiora (essentia, felségjogok) és regalia minora (accidentalia, kicsiny, hasznos, véletlen jogok) között. A szétválasztás egyes írók szerint önkényes volt, azonban a későbbi fejlődésre mérvadó lett. Ma a regalia maiora alatt felségjogokat, a regalia minora alatt pedig pénzügyi monopóliumokat értünk. A hasznos jogok a felségjogoktól abban különböztek, hogy jövedelmezők és harmadik személyekre átruházhatók voltak.

⁸⁾ Legjobb példa erre XI. Lajos francia király 1464. június hó 19-én kelt rendelete a posták bevezetéséről.

Alexis Belloc: Les Postes Francaises. 17. és köv. old.

⁹⁾ Vagyis minél nagyobb számú teljesítmény esik egy közlekedési eszközre, annál jobban felel meg a befektetett tőke céljának, mert hisz egy-egy teljesítményre mindig kisebb és kisebb költség esik.

Dr. Emil Sax: Die Verkehrsmittel im Volks- und Staatswirtschaft. I. k. 64. old.

¹⁰⁾ Van der Borcht: Das Verkehrswesen. 574. old.

¹¹⁾ Dr. F. C. Huber: Die geschichtliche Entwicklung des modernen Verkehrs. 46. és 47. old.

¹²⁾ J. E. von Beust: Versuch einer ausführlichen Erklärung des Postregals. II. köt. 506. old.

¹³⁾ Rétszakállú (I.) Frioes alkotása.

Ernst Kiesskalt: Die Entstehung der Post: 16. old.

¹⁴⁾ Az osztrák postaregálét ebből a kiváltságlevélből vezették le. A szöveg ugyanis a kiváltságlevélben a különböző jogokat tételesen felsorolta, de eaváttal felhatalmazta a mindenkori utódot, hogy e kiváltságlevél alapján a réciekkel teljesen egyenértékű új jogokat is alkotthasson. E privilégium alapján regalizálták azután az osztrák tartományokban a postát, még pedig függetlenül a birodalmi postaregálétól. A kiváltságlevél — Ausztriával volt szoros kapcsolatunk miatt, — reánk is igen fontos.

J. E. von Beust: Postregal II. k. 557. old.

¹⁵⁾ Hasonló véleményen van v. Stephan is. V. Károly ugyanis császárrá választása után (1519) a választófejedelmeknek — viszonzásképpen megválasztásáért — széleskörű jogokat biztosított. Könnyű lett volna akkor a postaregálét is megkapni — mondja Stephan, — ha ezt a választófejedelmek megszerzésre egyáltalán érdemesnek tartották volna.

Heinrich von Stephan: Geschichte der Preussischen Post von ihrem Ursprunge bis auf die Gegenwart. 8. old.

¹⁶⁾ Johann Peter v. Ludwig: Vom General Erb Post Lehen.

J. E. v. Beust: Postregal, II. k. 391. old.

¹⁷⁾ Ez a kötelezettség nálunk a descensus formájában volt meg.

Dr. Hennyei Vilmos: A magyar posta története, 1—13. old.

¹⁸⁾ Eredetileg hegyről-hegyre átvilágító jelzőtűz.

¹⁹⁾ Dr. F. C. Huber: Die geschichtliche Entwicklung des modernen Verkehrs, 40. oldal.

²⁰⁾ A circus publicus igénybevételére természetesen voltak törekvések. Különösen a magasabb rangú tisztviselők részéről, akik az igénybevételt állásukhoz tartozó jognak tartották. Ezek a visszaélések azután annyira elharapódtak, hogy súlyosan és pedig 326-tól számúzetéssel büntették.

Dr. F. C. Huber: Die geschichtliche Entwicklung des modernen Verkehrs, 43. old.

²¹⁾ Dr. F. C. Huber: idézett mű, 46. old.

²²⁾ A kereskedelemnek és magánosoknak technikailag ily magas színvonalú hírszolgálati berendezésre akkor még nem is volt szükségük. Egyrészt azért, mert a kereskedelmi forgalom nagy része a tengereken bonyolódott le, másrészt pedig, mert a nagy kereskedelmi társaságok (pl. a római lovagok kereskedelmi társasága) szolgálatában álló és leveleket a saját felelősségükre másoktól is elfogadó futárok (tabellarii) az akkori magánforgalomnak teljesen megfelelőek voltak. A futárok iparukat teljesen szabadon űzhették.

²³⁾ A regálejognak ezek a korlátai a modern postajogászok felfogásában még ma

is fennállanak. Dr. Forster szerint a regáléjog csak ott hatályos, ahol az állam postahelyet tart fenn. Ha ugyanis az állam valahol nem él a postaregáléval, vagyis maga nem létesít megfelelő szervet, ott nem lehet az egyes egyének magánvállalkozását megszorítani. Ezt egyébként a postakényszerrel kapcsolatban a német postatörvény 1. §-a és a mi postapátensünk 8. §-a tétélesen is kimondja. A római birodalom pedig magán-személyek által is hozzáférhető szervezetet nem tartott fenn.

Dr. Forster Károly: A postaregálé és a postakényszer. „Magyar Posta“ 1931. évi 9-ik szám, 832. old.

²⁴⁾ Leginkább a Habsburg házhoz és a Taxis családhoz közel álló jogászok igyekeztek a regálét a *cursus publicus*ból levezetni és a szervezetet azonosítani, hogy ily módon a választófejedelmek városok és magánosok postáival szemben a birodalmi (Taxis) posta kizárólagos működéséhez a jogalapot megteremtsek. A régebbi írók közül különösen Czázar Turrianus (Glorwürdigsten Adler, das ist gründliche Vorstell- und Unterscheidung der Kaiserlichen Reservaten und Hoheiten von der Reichs-Landes-Fürstlichen Obrigkeit, absonderlich aber von dem Ihre Kayserl. Majestät reservierten Post-Regal Ludwig von Hörnigk Tractatus Pol. Hist. jur. de Regali Postarum Jure, (1663) buzdólkodtak. Ezzel a felfogással már Moser (Teutsches Staatsrecht) is szembe szállott, az újabb időkben pedig Heinrich v. Stephan cáfolta meg. Stephan véleménye szerint a római jog rendelkezései a német közjogban sohasem voltak érvényben, de a hivatkozott római törvénykönyv is csak az előfogatállítási kötelezettségről és az ezzel kapcsolatos terhekről beszél. Ez pedig a regáléval nem azonosítható.

Heinrich v. Stephan: idézett mű, 46—47. od.

²⁵⁾ J. E. v. Beust: idézett mű, I. k. 253. old. L. még I. k. 22., 52., 61—67. és III. k. 923—925. old.

²⁶⁾ J. E. v. Beust: idézett mű, I. k. 16., II. k. 453. old.

²⁷⁾ A túlbuzgóságra igen jellemző példa Nils Jacobson német postaigazgatónak 1891-ben megjelent könyve: Die Post der Urzeit, oder die Nachrichtenvermittlung vor der Sündflut(!).

²⁸⁾ Dr. Hencz Lajos a nürnbergi posta városi monopólizálását 1570-re teszi.

Dr. Hencz Lajos: Az egyes postaküldemények fejlődése. „Magyar Posta“ 1930. évi 8-ik szám, 443. old.

²⁹⁾ Dr. F. C. Huber: idézett mű, 92. old.

³⁰⁾ Dr. Emil Sax: idézett mű, I. k. 67. old.

³¹⁾ J. E. v. Beust: idézett mű, II. k. 1014. old.

Ez az áldozat azonban véleményem szerint nem volt más, mint vállalkozói tőkebefektetés, amely mint minden üzlet, egy bizonyos — bár a postánál csekély — kockázattal jár.

³²⁾ Werner Seebass: Der Postzwang, 14. old.

³³⁾ Egyes szakírók a postálkodás jogát a lényeges felségjogok (*regalia maiora*) közé sorozták, pedig tévedésben vannak, mert a postaregálé a haszonvételi jogok (*regalia minora*) közé tartozik. Találón mutatott rá Heinrich v. Stephan, hogy a postai felségjogot a postaregálétól meg kell különböztetni. A postai felségjog ugyanis egyrészt az állam felügyeleti jogát, továbbá azt a jogot foglalja magában, hogy az állam a posta működését saját érdekeinek megfelelően törvénnyel szabályozza. A postai felségjog tehát a közigazgatási jog egy része, mint ilyen pedig a lényeges felségjogok közé tartozik. Ezzel szemben a regálé fogalma a posta üzemvitelének jogát foglalja magában. E jognak kizárólagos igénybevétele az egyes államok által azonban már nem az államhatalomból folvik, hanem véletlen okok (és pedig rendszerint a jövedelmezőség és az állami levelezés biztonsága) következménye. A postaregálé tehát hasonlóan a többi regáliákhoz, a hasznos felségjogok (*iura majest. accidentalia*) közé tartozik. A posta üzemvitelének jogát ezért harmadik személyekre bármikor át lehet ruházni, míg maga a felségjog minden körülmények között az államhatalom része marad. Ez a gyakorlatban postatörvények alkotásában, szerződések ratifikálásában, a postatörvény különösen pedig a regáléjog megszegőinek megbüntetésében, alkalmazottak kinevezésében és a legfelsőbb felügyelet gyakorlásában nyilvánul meg. A postai felségjog és a postaregálé között tehát ugyanaz a különbség áll fenn, mint a pénzverési felségjog és a pénzverési regálé között. A pénzverési regálét az állam valamilyen privilégium alapján magánosoknak is adományozhatja, de az engedélyesek a regálét csak az állam felügyelete alatt és az állam által megszabott feltételek (érmétörvény) figyelembevétele mellett gyakorolhatják. Különösen az állam által megállapított pénzláb és pénzverési díj betartására kell ügyelniük. Az utóbbinak ugyanaz a jelentősége, mint a postánál a díjzabásnak.

Heinrich v. Stephan: idézett mű, 108. old.

³⁴⁾ A porosz postáknak a nagy választófejedelem, Frigyes Vilmos által 1646-ban történt berendezésével kapcsolatban még Heinrich v. Stephan (Geschichte der Preussischen Post von ihrem Ursprunge bis auf die Gegenwart, 16. old.) is azt állítja, hogy a vála ztófejedelemnek a postából nem helyezhettek jövedelmet kilátásba s így azokat azért rendezte be, mert azoknak az állami közigazgatásra és a közzóra gyakorolt kedvező hatását felismerte. Ha ezek a gondolatok a posta berendezése alkalmával fel is merültek, a hangsúly mégis a jövedelmen volt. Felfogásom helyessége mellett v. Beustnál (Versuch einer ausführlichen Erklärung des Postregals II. 1028 old.) találtam bizonyítékot. Ő ugyanis közölte III. Frigyes 1700-ból származó hűbérlevelének másolatát, amelyben a király Johann Casimir Kilben, Graf zu Wartenbergnek, a porosz postákat hűbérül adományozta és örökös vezérpostamesternek nevezte ki. A hűbérlevelben az uralkodó a grófnak lelkére kötötte ugyan, hogy a postaregáléból az uralkodóra és a közzóra származó hasznot szaporítsa, de egyúttal azt is, hogy olyan jövedelmet érjen el, amennyit a köz és a kereskedelem csak valamennyire is elbír. Hogy szó szerint idézzem: „... dass der bey den Posten sich befindende Überschuss, so hoch als das gemeine Wesen und das Commercium nur einiger Gestalt erleiden will, getrieben werden möge, sich bearbeiten, nicht weniger auch, dass solcher Überschuss von Quartalen zu Quartalen richtig eingebracht, und an diejenige Orte, wohin wir es befehlen gezahlet und darüber richtige Rechnung geführt werde.“

³⁵⁾ Az Északnémet Szövetség (Norddeutscher Bund) megalakulásával és az 1867. évi január 28-i és július 1-i szerződés alapján a szövetséghez tartozó államokban a Taxisok a postákat Poroszországnak adták át (I. pont) s ezért 3.000.000 Tallér kártérítésben részesültek. (XV. pont).

Crole: Die Geschichte der deutschen Post 264. old.

Dr. Fritz Ohmann (Die Anfänge des Postwesens und die Taxis I. old.) ezt az összeget átszámítása alapján 9.000.000 Márkában jelölte meg.

A gödöllői IV. cserkész-világtábor postai szervezete.

Irta: SÁMEL JÓZSEF, m. kir. postafelügyelő,
a tábori postahivatal volt vezetője.

Organisation du service postal au IVe Jamboree Mondial des Eclaireurs à Gödöllő. Par Joseph Sámel, inspecteur des postes r. h., ancien chef du bureau de poste au Jamboree.

L'auteur décrit l'organisation postale du IVe Jamboree ayant eu lieu à Gödöllő du 2 au 15 août 1933, en exposant les détails suivants: Préparatifs. Organisation et placement. Installations et effectifs. Fonctionnement et trafic. Rapprochement des données par rapport au trafic postal du IIIe Jamboree. Cessation de fonction.

A magyar cserkészmozgalom már az Angliában rendezett III. világtáborozás időpontjában is igen jó hírnévnek örvendett. A Cheshire-be (Arrowe-park) kiküldött 800 főnyi magyar cserkész-csapat a világtáborozás egész időtartama alatt kiválóan jó munkát végzett s e munkáját mindvégig élénk rokonszenv kísérte. A Magyar Cserkész Szövetség ennek a szereplésének köszönhette, hogy a IV. világtábor rendezésének megtisztelő, de nagyon nehéz feladatához jutott. A három előző világtábor fejlődése és tapasztalatai alapján a negyediktől már világszerte kiforrottságot és mintaszerű rendezést vártak. Ha ehhez a magyar posta kiváló hírnevét is hozzászámítjuk, előttünk áll az a követelmény, amelyhez a Gödöllőn 1933. évi augusztus hó 2—15. között rendezett IV. cserkész-világtábor postai szervezeteinek igazodnia kellett.

E súlyos kötelezettség tudatában a magyar posta erre hivatott szervei már hónapokkal a világtábor megnyitása előtt tárgyalásokba bocsátkoztak a Magyar Cserkész Szövetséggel a posta, távíró, távbeszélő és rádió ügyének szervezési kérdéseiről. Figyelembevették az előző világtábor postai szervezetét és forgalmi viszonyait s helyszíni tanulmányozásaikon minden kérdést és lehetőséget számításba vettek. A feladat nagyságát csak egy-két adattal igyekszem érzékeltetni. Pl.: Gödöllő—Budapest között a rendes forgalom lebonyolítására mindössze három távbeszélő áramkör áll rendelkezésre. A cserkész-világtábor forgalmának kielégítésére 17 áramkört kellett rendelkezésre bocsátani anélkül, hogy a környező városok és községek távbeszélő forgalmát lényegesen korlátoztuk volna. Nem kis feladat volt a tábori posta személyzetének kijelölése sem, mert a táborozáson résztvevő 52 nemzet fiatalok és érdeklődőinek a lehetőség határain belül saját anyanyelvén igyekeztünk rendelkezésre állni. De nem utolsó helyen állottak a pénzügyi kérdések sem. A felállítandó tábori posta működésének aránylag rövid időtartama ideiglenes, táborias jelleget, a színvonalra való törekvés mégis jó kiállítást, a fokozott igények nagy teljesítményt, a pénzügyi helyzet pedig mindezekkel szemben takarékoságot parancsolt.

A számtalan nehézség leküzdése és az alapos előkészületek befejezése után a IV. cserkész-világtábor postahivatala 1933. július hó 10-én működését „Gödöllő IV. Jamboree“ elnevezéssel akadálytalanul megkezdhette. Magyarország ezideig legnagyobb méretű alkalmi postahivatalának és kirendeltségeinek szervezetét, berendezését, működését és forgalmát az alábbiakban ismertetem.

I. Szervezet és elhelyezés.

A postai szervek helyiségeinek kiválasztásánál természetesen a cserkész-táborok elhelyezéséhez kellett igazodni. Az altáborok egy része a község belterületén, illetőleg ahhoz közel: a királyi parkban és az Erzsébet-liget belső részein helyezkedett el és a közelben maradtak a tábori rendőrség, tűzoltók, mentők, villamos és egyéb műszaki csapatok. Itt vannak a Hév. és Máv. pályaudvarai és a helyi hatóságok is, a súlypont tehát a község belterületére esett. Forgalmi szempontból azonban igen lényeges volt a község központjától mintegy 1.5 km.-re épült ú. n. üzletváros is, amelynek közvetlen közelében több altábor, sporttér, színház, mozi, vendéglők, cukrászdák, valamivel távolabb pedig a bemutató aréna volt elhelyezve. E részen a látogatóknak legalább 90 százaléka megfordult.

A legmagasabb tábori szerv: a táborparancsnokság, a község központjától szintén kb. 1.5 km.-re, de az előbbivel ellenkező irányban fekvő premontrei gimnáziumban székelt. Nagy súlyt kellett helyezni az ú. n. sajtócsoport működésére is, hiszen a világ szeme: a bel- és külföld kritikája legközvetlenebbül e helyen érhetett bennünket. Végül a táborok belterületén is kellett valamilyen postai szerv működéséről gondoskodni, mert a rendkívül elfoglalt cserkészeket és vezetőiket nem lehetett a távol fekvő postai szervek felkeresésére kényszeríteni.

E szempontok, továbbá a helyi lehetőségek és a műszaki építés

kívánalmainak alapos mérlegelése után maga a tábori (fő) postahivatal Gödöllő község központjában, a Ferenc József-téri ref. elemi iskola épületének tantermében, előcsarnokában, folyosóin és tágas udvarán nyert elhelyezést. Egy emeleti tanterem és két kisebb helyiség a postával együttműködő tábori híradásvezetőség (rádióadó és közvetítő, cserkészposta, távíró és távbeszélő, hangos híradás és műsorrendezés) céljait szolgálta.

Az épület udvarát a posta 4 m³-es járatí és egy műszaki tehergépkocsija, valamint a gyűjtők, járatkísérők és kézbesítők kerékpárjai, a híradásvezető személy- és tehergépkocsijai foglalták le. Az előcsarnokban két értékcikkárusítói munkahely, a földszinti folyosón üveg távbeszélőfülkék, az első földszinti teremben a hivatalvezető, felvilágosító, felvétel és leadás munkahelyei, a másodikban pedig a hivatalvezetőhelyettes, a pénztár, rovatolás, levélállítás és bélyegzés, valamint a kézbesítés munkahelyei és a csomagraktár voltak elhelyezhetők.

Az emelet első termében a távbeszélő ellenőri, helyi és helyközi munkahelyek, a vívóáramú berendezések, továbbá a műszaki személyzet munkahelyei, a második teremben pedig a Hughes és Morse távíróberendezések és egy fallal elkerített raktárhelyiség, az emeleti folyosón egy távbeszélő fülske és a táviratkézbesítők munkahelyei voltak elhelyezve.

Az új, kifejezetten iskolai jellegű épületet a református egyház a legnagyobb készséggel bocsátotta a m. kir. posta rendelkezésére. A posta alkalmi és szabványos címtáblái, a telefonhírmondó hiteles időt mutató nagy órája, a cserkészposta, távíró és híradás feliratai, a sok légekábel és huzal, a jellegzetes postai gépkocsik, stb., azonban az épületet eredeti jellegéből egy-két nap alatt annyira kiforgatták, hogy az még alaposabb szemlélet után is egy kifogástalan, valódi és elég nagyszabású postahivatal benyomását keltette.

A fent már ismertetett forgalmi és szervezeti gócpontokon, a szükséghez képest megállapított időpontokban a tábori postahivatal három kirendeltséget állított fel és pedig:

Kizárólag a táborparancsnokság és szerveinek kiszolgálására a premontrei gimnázium előcsarnokában az *1. számú kirendeltséget* egy általános felvételi, egy távbeszélő alközponti kapcsoló munkahellyel és egy nyilvános távbeszélőfülkével. Szintén kizárólag a bel- és külföldi hírlaptudósítók kiszolgálására állítottuk fel a Ferenc József-úti Credo-épület udvarán kifeszített cserkész-tábori ú. n. péksátorban a *2. számú kirendeltséget* egy általános felvételi munkahellyel és négy nyilvános távbeszélőfülkével.

Az üzletváros és kapcsolt részeinek csakhamar igen nagyszabásúvá fejlődött forgalmát lebonyolító postai kirendeltség, valamint a rádióüzenetek felvételi munkahelyeinek és a technikai lebonyolítás műszaki berendezéseinek elhelyezésére a Cserkész Szövetség az üzletváros boltsorainak végén egy teljesen táborias jellegű, három boltíves, csinos faépületet bocsátott rendelkezésre. Ebben az épületben eleinte egy, majd négy, illetőleg hat állandó postai és két rádióüzenet-felvételi munkahellyel, továbbá öt pénzbedobós és három kezelőkészülékes nyilvános távbeszélőfülkével nyílt meg a *3. számú kirendeltség* és a rádióüzenetek munkahelye

A táborok belterületén a levélgyűjtési, kézbesítési és némi bélyeg-árusítói szolgálatot a cserkészposta látta el, amelynek szervezése a Cserkész Szövetség feladata volt. A cserkészrajok az altáborok különböző pontjain saját tervezetű kis levélszekrényeket helyeztek el, amelyeket a híradásvezető IV. *Jamboree Cserkészposta Gödöllő* feliratú, kerek rézlappal hitelesített. A gyűjtés és a tábori postához való beszállítás tervszerű intézéséért a cserkész postatisztek voltak felelősek. Kézbesítésre az érkezett könyvelt és közönséges anyagot naponta kétszer a tábori postahivaltól szintén a cserkészpostatisztek vették át, a küldeményekért ők viselték a felelősséget s ugyancsak ők gondoskodtak bélyegkészleteik kiegészítéséről is. A cserkészpostatisztek között sok volt a tényleges postatisztviselő, de volt közöttük egyéb foglalkozású is.

A tábori posták helyiségei a célnak általában jól megfeleltek.

II. Berendezés és személyzet.

A *postai* munkahelyek berendezése általában szabványos felvevő, kezelő és rovatoló asztalok, beosztó- és egyéb szekrényekből, nagyrészt szabványos felszerelési tárgyakból állott. Megemlítésre méltók a hatnyelvű (francia, német, olasz, angol, lengyel és magyar) terem és munkahelyfelírások a minden nyelvnek érthető (*Jamboree*-posta, posta, telegráf, telefon felírású) iránymutató, illetőleg tájékoztató alkalmi címtáblák, a 72. sz. postahivatal hatalmas légiposta térképe, továbbá látképes levelezőlapminta kerete és bélyegmúzeumunk szép kiállítású, keretes bélyeggyűjteménye. A külső falakat egyébként valósággal elárasztották a Mackay-rádió és a nemzetközi légiforgalmi rt. propagandakeretei és térképei.

A posta részéről a pályaudvarok területén és a főbb útvonalakon nyolc nagyalakú szabványos és egy különlegesen nagyméretű levélszekrényt állítottunk fel s a legforgalmasabb helyeken a postamesteri hivatal levélszekrényeinek ürítését is átvettük, mert a közönség ragaszkodott ahhoz, hogy bedobott levelein a különleges bélyegzőlenyomatok szerepeljenek.

A *távíró* berendezése a központi távíróhivatalhoz irányuló két távíróvezetékéből, két Hughes és egy Morse (vizsgáló) berendezésből, a munkahelyek felszereléseiből és a négy táviratkézbesítő kerékpárjaiból állott. Eleinte a helyi Phöbus Rt. villanyáramával közvetlenül hajtott Hughes-készülékek voltak üzemben. A helyi áramfejlesztés azonban az általános és szokatlan méretű megterhelés miatt csakhamar egyenetlenné vált. Ezért közvetlenhajtású készülékeinket villannyal és lábbal egyaránt hajtható Hughes-készülékekre kellett kicserélni.

A *távbeszélőberendezés* már jóval különlegesebb volt, ezért ennek részletesebb ismertetését szükségesnek vélem.

A rendelkezésre álló három távbeszélő áramkört nagyszabású átcsoportosítási munkálatok árán is csak hét *vezetékes* áramkörre lehetett szaporítani. Ez azonban a budapesti viszonylatban engedélyezett 20 filleres beszélgetési díjszabás mellett várható nagy forgalom lebonyolítására korántsem lett volna elegendő. A szükséges 13 áramkört csak három vivőáramú berendezés és 3 műáramkör alkalmazásával

lehetett elérni, mert 6 új, vezetékes áramkör építése aránytalan költség-többlettel járt volna. A helyközi forgalom lebonyolításának gyorsítása céljából négy áramkört szimultán kezelésre rendeztek be.

Maga a központi teleptáplálás (CB) távbeszélő központ egy két munkahelyes és 200 előfizető befogadására alkalmas helyi, valamint két négy munkahelyes helyközi kapcsolószekrényből állott. A helyi munkahelyek mindegyike 10 zsinórpárral volt ellátva és különböző összekötő áramkörök, nyilvános pénzbedobós állomások, iker- és körözvényszerendezések bekötésére is be volt rendezve. A postai (kezelőkészülékes) nyilvános állomások áramkörei (főpostától 4, táborparancsnokságtól 1, sajtócsoportból 4, üzletvárosból 3, a kezelőkészülékeken, illetőleg a CB 5-ös kapcsolókon át futottak a helyi váltókhoz. Így a nyilvános állomások kezelői az egyidőben jelentkező feleket is könnyen szolgálhatták ki. A táborparancsnokság „Kálmán” alközpontjától eleinte 5, később 9, a postamesteri hivatal központjának összekötő áramkörei részére 5, a távolsági bejelentések céljaira 10, a pénzbedobó állomások céljaira 10, az üzletvárosi iker (magán) előfizetői állomások részére 20, a körözvényszerendezés céljaira pedig 10 kapcsolóhüvely állott rendelkezésre.

A táborparancsnokság alközpontja eleinte egy CB 25-ös, öt fővezetékes, később pedig egy CB 75-ös, 10 fővezetékes kapcsolószekrényből állott, melyhez 23 fő- és 2 mellékállomás csatlakozott. A főközpontnál körözvényszerendezést azért kellett létesíteni, mert a parancsnokságoknak sok esetben szükségük volt arra, hogy pl. a tábori rendőrség, vagy a vízellátást szolgáló szervek kijelölt több állomásával sürgős esetekben egyidejűleg érintkezhessenek.

A főközpont helyi váltójába 75 tábori állomás, 46 mellékállomás, 11 postaszolgálati (kezelőkészülékes nyilvános) és nyolc pénzbedobós postai nyilvános távbeszélő állomás volt bekapcsolva. Csak a tábori állomásokkal kért helyi, vagy a budapesti forgalomban kért távolsági beszélgetések lebonyolítására szolgáló pénzbedobós állomásokból öt az üzletvárosban, egy az Erzsébetliget nagytáborában, egy a királyi park kistáborában, egy pedig a bemutatótéren (aréna) volt elhelyezve. Meglehető népszerűségnek örvendtek, segítségükkel 6658 drb. távbeszélgetést bonyolítottunk le.

A helyi munkahelyek 10 bejelentővonallal kapcsolódtak a helyközi munkahelyekhez. A távolsági áramkörök a helyközi munkahelyeken oly módon voltak sokszorosítva, hogy minden két munkahely előtt egyszer az összes áramkörök szerepeltek. Ugyancsak minden két helyközi munkahelyen az összes tábori állomások, valamint a helyi munkahelyek felé vezető bejelentővonalak és a pénzbedobós nyilvános állomások vonalai is szerepeltek.

Tábori előfizetőnek tábori előfizetővel létesített beszélgetéseit egvéni, a helyi beszélgetések összesítő számlálását pedig központi számlálókészülék végezte, a gödöllői postamesteri központhoz kapcsolódó előfizetőkkel létesített beszélgetéseket azonban a helyi kezelők kézi számlálás útján jegyezték.

A táborparancsnokság szigorú rendelkezése értelmében egyes tábori előfizetők csak a helyi, mások csak a helyi és budapesti távolsági, viszont egyesek a bel- és külföldi általános távolsági forgalom-

ban is résztvehettek. Minthogy e tekintetben minden tévedés pénz-kérdést jelentett, e megkülönböztetéseket a központban különböző színű lámpajelzések mutatták. Az összekötő-, iker- és körözvényberendezések szintén különböző színekkel voltak jelezve.

A tábori előfizetők főként altáborparancsnokságokból, rendőrségi, műszaki, vízszolgáltatási stb. szervekből állottak. A két fő táborcsoport elhelyezkedésének megfelelően e szervek vonalai általában, csoportosan egy-egy irányban haladtak. Ezért áramköreiket légekábelek útján csoportosan lehetett vezetni. A légekábelekre egyrészt az áramkörök nagy száma, másrészt az útba eső sok fa miatt volt szükség. A hálózat méretei így is tekintélyesek voltak.

A távbeszélő áramkörök használatával függött össze még s a központ működését lényegesen befolyásolta az is, hogy a világtábor tartama alatt naponként többször is megisméltendő rádióműsorközvetítések feladata is a m. kir. postára hárult. E feladat a műsorközvetítésekhez szükséges áramkörök előkészítését és a kellő pillanatban történt átengedését jelentette, valamint azt, hogy a közvetítés zavartalanságát mindenestre biztosítsuk. A közvetítések helye folyton változott, mert naponta más és más altábor műsorát közvetítették. Volt olyan nap is, amikor négy különböző helyről történt rádióműsorközvetítés. Minden közvetítés céljára két áramkör volt szükséges, egy adó és egy szolgálati.

A rendes posta-, táviró- és távbeszélőberendezéseken kívül a tábori postahivatalnak egészen *különleges berendezései* is voltak. Így:

A tábori postahivatal és a mátyásföldi repülőtér postai kirendeltsége között berendezett közvetlen légipostajárat naponta két indítással és két érkezéssel augusztus hó 1. és 16. között. E járatokat a Magyar Légiforgalmi Rt. repülőgépei közvetítették. A zárlatokat a tábori postahivatal és az 5 km-re fekvő repülőtér között a részvénytársaság gépkocsiján közlekedő meghatalmazott vette át. Az ezúton közvetített ajánlott és közönséges leveleket, mind a tábori postahivatal, mind pedig a Mátyásföld repülőtéri kirendeltség különleges bélyegzőkkel bélyegezte le és pedig más-más színű lenyomattal a járat megnyitása, illetőleg működésének többi napján. Így a tábori postahivatal a megnyitás napján „*Első csatlakozó légipostajárat Gödöllő—Budapest, 1933. VIII. 1.*“ feliratú, cserkész-zöldszínű, a többi napokon pedig „*IV. Jamboree 1933. VIII. 1—16. Csatlakozó légipostajárat Gödöllő—Budapest*“ felírású, barnaszínű bélyegzőlenyomatokat használt e célra. A küldemények rovatolása is különleges előírások szerint történt s darabszámairól pontos napi statisztikát vezettünk. E csoportba sorolható még a Schmoll-gyár propaganda repülőgépén Szentestről a tábori postahivatalhoz indított légizárlat is.

A Máv. pályaudvar királvi várótermében a vámigazgatóság a világtáborozás időtartamára vámkirendeltséget állított fel. Így a tábori postahivatal közvetlen *vámkezelési szolgálattal* is meg volt bízva.

A sajtótudósítók kényelmére a tábori postahivatal, kedvezményes hírlaptáviratok feladására jogosító igazolványok kiállítására is fel volt hatalmazva s e jogával több esetben élt is.

A különleges munkakörök sorába tartozott a már említett rádióüzenetközvetítés is, amely 24 óránként három időszakban és pedig ma-

gyar területre a délutáni, az európai külföldre az éjjeli, az európankivüli külföldre pedig a hajnali órákban bonyolítottatott le.

Különleges engedélye volt a tábori postahivatalnak arra is, hogy a cserkészbélyegsorozatokat az eszperantó szövetség által e célra több-ezer példányban előállított „memorfolio“ felírású emléklapokra ragaszthassa. Ezzel kapcsolatban az ú. n. szivességi bélyegzéseket — a bélyeggyűjtők legkülönbözőbb kívánságainak figyelembevételével — tízezerszámra végeztük.

Az összes szerveknél 20 tisztviseelő és 14 altiszti munkahely volt. Az ezek ellátására kirendelt kezelési személyzet legmagasabb létszáma 64-re emelkedett. Ez azonban korántsem jelenti azt, hogy a posta munkáját ennyi alkalmazott látta volna el.

A személyzet kijelölésénél a legfontosabb szempont kétségtelenül a cserkész-világtábor nemzetközi jellege volt. Ezért a budapesti postai igazgatóság olyan együttest állított ki, amely összesen 18 idegen nyelvet képviselt. Angolul 9-en, franciául és németül kevés kivétellel valamennyien beszéltek, de képviselve volt a holland, spanyol, olasz stb., valamint az összes szláv nyelv is. Két alkalmazott eszperantó nyelven is beszélt. A munkahelyfeliratokra cserélhetően felszerezett táblácskákön jeleztük, hogy az illető munkahely kezelője milyen idegen nyelven beszél.

A megnyitás napján a szolgálat ellátására 22 tisztviseelő és 12 altiszt jelent meg, bele nem értve a gépkocsivezetőket és a műszaki személyzetet. A kirendeltségek felállításának időleges akadályai miatt azonban már másnap, később pedig a forgalom növekedése, illetőleg csökkenése miatt a személyzeti létszámban állandóan változás állott be, úgy, hogy e téren állandó jellegű szolgálati beosztásról alig lehetett szó. A forgalom változásai okozta helyzetekhez naponta, sőt igen gyakran óránként kellett igazodni s a kereteket ehhezképest bővíteni vagy szűkíteni.

Ha a már említett 64-es létszámhoz a tekintélyes műszaki és műszaki segédszemélyzetet, gépkocsivezetőket, a postamesteri hivatalok létszámát, továbbá a levélgyűjtést és kézbesítést a mi közvetítésünkkel ellátó cserkészposta, táviró, távbeszélő és rádió személyzetét s végül a légipostát közvetítő alkalmazottakat is hozzászámítjuk, kitűnik, hogy a posta munkájában közel 200 egyén vett részt.

A tábori postahivatal igen nehéz és kényes feladatát a személyzet minden tagja teljes mértékben átérezte s fáradtságot nem kímélve, éjt-napot egyyétéve kötelességét kifogástalanul teljesítette.

III. Működés és forgalom.

A tábori postahivatal teljes üzemű, éjjel, nappal egyfolytában posta-, táviró- és távbeszélőszolgálatot tartó önálló hivatal volt. Ezzel szemben három kirendeltsége csak felvételi szolgálatot teljesített.

A személyzet a *postai* osztályoknál, de általában mindenütt, igen gyakran került nehéz helyzetekbe. A felvételi osztályok és értékcikk-árúsítók az idegen nyelvű tömegek legkülönbözőbb kívánságainak állandó teljesítése, a rovatolás a folytonos, megerőltető szolgálat és a továbbítandó anyag nagy tömege; a leadás a cserkész meghatalmazot-

tak pontos és rendszeres kielégítése, a főpénztár pedig az örökös bélyegrendelés következtében rendkívül nagy teljesítményt végzett. Általában a postaszolgálatban legnagyobb szerep a cserkészbélyeg-árusításnak és a közönséges levélposta gyűjtésének és feldolgozásának jutott. A bélyegsorozatok felragasztása és lebélyegzése — különösen a főpostán és az üzletvárosban — a kora reggeli óráktól a késő éjjelig tartott. A felragasztás és lebélyegzés minden sorozatnál legalább annyi munkát jelentett, mint egy könyvelt küldemény felvétele és így természetesen lassabban is ment, amit egyesek a kezelők terhére félre is magyaráztak.

A levélgyűjtést a legforgalmasabb napokon igen sűrűn kellett végezni. Egyes levélszekrényeket óránként kellett üríteni s az e napokon néha 30.000-nél is nagyobb számú közönséges levelezés bélyegzésre való előkészítéséhez cserkészek segítségét is igénybe vettük. A nyilvános távbeszélgetések felvétele és lebonyolítása szintén nagy teljesítményt jelentett. A főpostán az ilyen beszélgetések darabszáma gyakran a napi 200-at is meghaladta. A négy fülke igen gyakran egyidőben foglalt volt, sőt egyes napokon a feleknek várakozniuk is kellett. Mindez nagy türelmet, higgadtságot, jó modort és főleg jó idegmunkát kívánt meg.

A távíró üzeme általában nyugodtabb mederben működött, mert a hírlaptáviratok várt tömege elmaradt, a hírlapírók az olcsóbb légi-postát vették inkább igénybe. A cserkész- és magántáviratok forgalma mindazonáltal lényeges volt, mert Gödöllő község táviratforgalmát is a tábori postahivatal bonyolította le. A táviratok kézbesítése egyébként igen sok utánjárásba, tudakozódásba került, mert a táborba szóló táviratok rendszerint hiányos vagy téves címzésűek voltak.

A tábornyitást megelőző és követő néhány napon a *távbeszélő* központok keretei — a helyi távbeszélgetések rázúduló nagy tömegei miatt — szűkeknek kezdtek bizonyulni. Augusztus elsején a helyi beszélgetések darabszáma hirtelen 4168-ra szökött fel. Ilyen tömegű távbeszélgetésre senki sem volt elkészülve. A táborparancsnokságnak a helyzet azonnali felismeréséből fakadt gyors és célszerű intézkedései a túlzott beszélgetési lázat hamar a kellő mértékre csökkentették, a posta viszont minden lehetőt elkövetett, hogy a szükséges bővítéseket minél gyorsabban keresztülvigye. E fontos intézkedések a távbeszélőnél mutatkozó kezdeti nehézségeket egy-két nap alatt kiküszöbölték. A távbeszélő ellenőrző, irányító és kezelő személyzete e nehéz órákban lélekjelenlétét egy pillanatra sem veszítette el s részben ennek lehetett köszönni, hogy az ideiglenes jellegű távbeszélő központ 25 nap alatt közel 78.000 drb. távbeszélgetést tudott lebonyolítani igen nehéz körülmények között.

Általában a tábori postahivatal és kirendeltségeinek működése ellen komoly panasz nem hangzott el, a panaszkönyvek tiszták maradtak. Ezzel szemben a táborparancsnokság és szervei, valamint a külföldi csapatok vezetői — úgy magán, mint hivatalos formában — megelégedésüket több ízben kifejezték.

A *forgalom* csak július 20-ika után kezdett lényegesen emelkedni, ezután azonban az emelkedés minden téren rohamossá vált. A 10—12 napos időközre nagy szükség volt, mert azt az általános berendezkedés, szervezkedés, felkészülés és a kirendeltségek felállítása teljesen

kitöltötte. Július hó utolsó és augusztus hó első napjaiban aztán a forgalom oly nagy méretűvé fejlődött, hogy az összes kereteket sürgősen bővíteni kellett.

Augusztus hó 16-ika után, a táborzárás lebonyolítása közben, a forgalom fokozatosan csökkenni kezdett, úgyhogy annak alább kimutatott adatait úgy kell tekinteni, mint amelyek tulajdonképpen csak mintegy 20 nap alatt bonyolítottak le, sőt az igazán nagyszabású tömegmunka voltaképpen 15 napig tartott.

A tábori postahivatal és kirendeltségeinek együttes forgalmi adatai a következők:

I. Posta.

a) Könyvelt küldemények:

	Felvétel: db.	Érkezés: db.	Összesen: db.
Értéklevél	56	78	134
Kézi csomag	32	10	42
Betét csomag	1	4	5
Közönséges csomag	322	2556	2878
B. ajánlott	2	13	15
Sommás ajánlott	5837	1376	7213
Postautalvány	766	2283	3049
Postatakarék	38	15	53
Csekk	1000	43	1043
Összesen:	8054	6378	14.432**

b) Közönséges küldemények:

Levél	58.270	46.436	104.706
Levelezőlap	240.592	53.521	294.113
Nyomtatvány	12.832	5.209	18.041
Közvetlen légiposta	6.047	2.663	8.710
Közönséges expressz	—	566	566
Összesen:	317.741	108.395	426.136

II. Távíró:

Tábori postahiv. és kirendeltségei	1.415	1.522	2.937
Postamesteri hivatal	390	612	1.002
Összesen:	1.805	2.134	3.939

III. Távbeszélő:

Helyközi távbeszélgetések	18.058	3.755	21.813
Helyi távbeszélgetések összesen	55.068	—	55.068
Összesen:	73.126	3.755	76.881

** A kirendeltségek és tábori postahivatal rovatolási viszonyát, valamint az után- és visszaküldéseket is figyelembevéve a rovatolt könyvelt küldemények összes darabszáma 2421-el több, vagyis összesen: 16 853

IV. Rádió:

Rádió üzenetközvetítés összesen	1.516
Rádióműsorközvetítés (3 percenként 1 drb.-nak számítva)	1.014
Rádióadóengedély	4
Rádióvevőengedély	1
Összesen:	2.535

Összesítés:

I. Posta.	Könyvelt küldemények	16.853
	Közönséges küldemények	426.136
II. Táviró.	Kezelt táviratok	3.939
III.	Távbeszélő. Lebonyolított távb.	76.881
IV.	Rádió. Üzenet, műsor, engedély	2.535
	Értékcikkkeladás, összesen kb.	475.000
	Összesen:	1.001.344 drb.

Vámeljárással alá került: 143 drb. küldemény. A feladott táviratokból 419, az indított és érkezett távbeszélgetésekből 71 külföldi volt. Tengerentúlra 33 drb. táviratot adtak fel. (Külföldre általában az olcsóbb légipostát vették igénybe.) A kifizetett postautalványokból külföldről érkezett 199 drb. A rádióműsorközvetítésnél (3 percenként egy darabnak számítva) külföldre irányult 336 drb., a rádióüzenetekből 356 európai, 5 drb. pedig európankízüli külföldre szolt.

IV. Összehasonlító adatok a III. Jamboree postaforgalmából.

Az 1929. július 31-től augusztus 12-ig Cheshire-ben (Anglia, Ar-rowe-park) rendezett III. világcserkésztábor postaforgalmából csak egyes adatok állanak rendelkezésemre, és pedig:

Közönséges levél és levelezőlap	érkezés	218.781
	feladás	254.111
	Összesen:	472.892

Az összes közönséges küldemények száma tehát mindössze 46.556 darabbal multa felül a magyar világtáborozás forgalmát. Az ajánlott küldeményeknél csak a kézbesítettek darabszáma ismeretes. Ez 2459 darabot tett ki. A feladott és kézbesített csomagok összes darabszáma 3663, — 785 darabbal több, mint nálunk. A feladott és kifizetett csekkek és postautalványok együttes darabszáma 5258 volt, 1113 darabbal több, mint nálunk.

A táviratforgalom napi átlagát az angol jelentés, a forgalmas időszakban, kb. 240-re teszi, nálunk ez 200-ra tehető.

A távbeszélgetések összes darabszámát a jelentés nem közölte, de egy jamboree-hét egész forgalmát 13.398 darabban jelöli meg. Nálunk egy forgalmas héten a beszélgetések összes darabszáma a 20.000 darabon jóval felül volt. Ha ehhez hozzávesszük, hogy az angol jelentés mindössze 28 táborig távbeszélő előfizetőről emlékezik meg,

elképzelhetjük, hogy az ottani távbeszélőhálózat mennyivel kisebb méretű volt, mint Gödöllőn.

Az angol jelentés egyébként megemlíti, hogy a jamboree posta reggel 9-től délután 7 óráig volt nyitva, de a forgalom egyes napokon oly nagy volt, hogy a hivatalt este 7 óra után is nyitva kellett tartani. Ezzel szemben nálunk a tábori postahivatal éjjel-nappal állandóan rendelkezésre állott.

De mily más Anglia helyzete, mint a mienk? Milyen más körülmények és keretek között rendezhette meg Anglia a III. jamboreet. Hiszen még Gödöllőn is majdnem több angol szót hallottunk, mint magyart, mennyivel több idegen cserkész és látogató lehetett tehát Cheshireben. S mennyivel különb anyagi és üzleti lehetőségek voltak Angliában 1929-ben, mint Gödöllőn 1933-ban? Egyébként maga az angol jelentés is megemlíti, hogy 50.000 cserkész volt jelen, holott Gödöllőn csak 30.000 körül.

Ha az összehasonlítást ezek meggondolásával végezzük, akkor a magyar világtábor postájának nem lehet oka a szégyenkezésre.

V. A leszerelés.

Az augusztus 15-iki táborozás után a tábor lebontása oly váratlan gyorsasággal ment végbe, hogy a kirendeltségek leszerelésének úgyszólván órák alatt kellett megtörténnie.

Augusztus 15-én délben a forgalom még tetőpontján állott s délután 17 órakor a sajtócsoport 2. sz. kirendeltségét már le kellett szerezni. Másnap, 16-án már az üzletváros kereskedői is becsomagoltak s a 3. sz. kirendeltséget 17-én már végleg leszereltük. A táborparancsnokság a táborzárás után még 3 napig működött, de 18-án délután az utolsó személygépkocsi is elhagyta a premontreiek szép parkját. Az itt üzemben volt 1. sz. kirendeltséget még aznap este leszereltük.

Augusztus hó 17-én délután összeült a m. kir. posta és a Cserkész Szövetség kiküldötteiből alakult bizottság s megszabta a tábori postahivatal lebontásának időpontjait és módozatait is. E bizottság határozata értelmében a főposta távíró és távbeszélő központjának üzemét augusztus hó 19-én este be kellett szüntetni. Ez meg is történt. A cserkészek részére négy előfizetői, a posta részére pedig egy szolgálati és egy nyilvános távbeszélő állomás a postamesteri hivatal központjához kapcsoltatott át, az utóbbin bonyolította le a tábori postahivatal megcsökkent távíró- és távbeszélőforgalmát. Augusztus 20-án az éjjeli szolgálatot is beszüntettük.

A tábori postahivatal — az eredeti rendeletben megszabott időpontig — augusztus 25-éig — lényegesen csökkent forgalom mellett, de ehhez képest csökkentett létszámmal működött tovább. A néhány ott maradt alkalmazottnak a csökkent forgalom sem jelentett pihenést, mert a sok számadás, lezárás, leltározás, rendezés és jelentés, valamint a statisztikák összesítése stb. még rengeteg munkát adott.

Augusztus 25-én este indítottunk utoljára, de ezzel az indítással már a pénz és értékcikkbeszolgáltatást is továbbítottuk. Éjjel 1 órakor még javában állt a munka, de reggel 8 órakor már megjelentek tehergépkocsijaink s úgyszólván a kezünk alól szedték ki az asztalokat, iratállványokat.

A tábori posták ügye azonban sokkal nagyobb szabású volt, sem-hogy ezekkel az utolsó helyszíni ténykedésekkel minden ügye végleg lezárult volna. A több helyről egybegyűjtött felszerelés átadása, a sokféle adat összeállítása, a különféle bélyegzők beszolgáltatása, statisztikák, jelentések és tájékoztatók szerkesztése, függő ügyek és tudakozódások elintézése még tovább tartott s mint ez a beszámoló is bizonyítja, ma is tovább tart...

Amint azt a m. kir. kereskedelemügyi miniszter úrnak, valamint a cserkész-világfőorvos parancsnokának időközben nyilvánosságra hozott elismerései is mutatják, a m. kir. posta tábori szervei — éppen úgy, mint a cserkészalakulatok — *jó munkát végeztek s kötelességüket hűen teljesítették.*

A megalakult, de be nem jegyzett, két tagból álló közkereseti társaság jogállása a postai kézbesítés szempontjából.

Irta: Dr. TORDY GÉZA m. kir. postafogalmazó.

L'état de droit, au point de vue de la distribution postale, de la société en nom collectif de deux sociétaires, constituée, mais non pas encore enregistrée.

Par le dr. Géza Tordy, commis-rédacteur des postes r. h.

Par application des §§ de la Loi Commerciale, l'auteur démontre qu'en cas de sortie de l'un des associés d'une société en nom collectif de deux sociétaires, constituée, mais non pas encore enregistrée, la société en nom collectif elle-même cessant d'exister, il s'éteint aussi le rapport juridique, lequel subsistait préalablement entre la société en nom collectif et la poste, comme tiers, du chef de la distribution des envois postaux.

A „Magyar Posta“ 1933. évi 3. számának „Elmélet-Gyakorlat“ című rovatában közölte, hogy a megalakult, de még be nem jegyzett, két tagból álló közkereseti társaság címére érkező küldeményeket a Postaüzleti Szabályzat 71. §. 6. pontjában foglaltak alapján az egyik társtag kilépése után a másik társtagnak nem lehet kézbesíteni.

E határozat hozatalát az a körülmény tette szükségessé, hogy egy két tagból álló megalakult, de még be nem jegyzett közkereseti társaság tagjai egymásnak kölcsönös meghatalmazást adtak arra, hogy a társtagok nevét használó cég címére érkező postai küldemények, a két társtag bármelyikének kézbesíthetők legyenek. A meghatalmazáson az aláírásokat a társtagok közjegyző előtt hitelesítették. Az ily módon kiállított meghatalmazást a Postaüzleti Szabályzat 71. §. 6. pontjában előírt nyilatkozatnak lehetett tekinteni s ennek folytán a postai küldemények kézbesítésének mindaddig nem volt akadálya, míg az egyik társtag a társasági viszonyt megszüntetve, a közkereseti társaságból ki nem lépett. A kilépett társtag a postahivatalhoz intézett beadványában, értesítve a hivatalt a társasviszony megszüntetéséről, tiltakozott a társtagok nevét használó cég címére érkező postai küldemények kézbesítése ellen. A másik társtag arra az álláspontra helyezkedett, hogy a kézbesítés alapját tevő nyilatkozat (meghatalmazás)

kölcsönös akaratmegegyezéssel jöven létre, megváltoztatása is csak együttes akaratnyilvánítással történhetik meg és így ő mindaddig, míg a meghatalmazás kölcsönös és egyértelmű megváltoztatása létre nem jön, jogosult továbbra is a társaság címére érkező postai küldemények átvételére.

A felmerült eset különleges és érdekes voltánál fogva alkalmas arra, hogy az annak kapcsán hozott határozat alapját tevő jogelvekkel és jogszabályokkal részletesebben is foglalkozzunk.

Az említett tényállásnál kiinduló pontként azt kell megvizsgálni, hogy a szóbanforgó társasági viszony a postai kézbesítésre vonatkozó meghatalmazás létrejöttének időpontjában, mily jogszabályok szerint ítéendő meg; társasági szerződésből származó kötelmi jogviszony-e a szóban lévő társasági viszony s ennek folytán az általános magánjog kötelmi jogi szabályait kell-e alkalmazni, vagy pedig a társasági viszony oly alakzatával állunk szemben, mely társasági viszony kereskedelmi társaságnak tekintetvén, az 1875 : XXXVII. tc. (Kereskedelmi törvény) jogszabályainak hatálya alatt áll.

A Kereskedelmi törvény (Kt.) 61. §. 1. pontja szerint a közkereseti társaság kereskedelmi társaságnak tekintetik s mint ilyen, e törvény alapján jön létre s reá nézve e törvény szabályai az irányadók.

A Kt. 64. §-a a közkereseti társaság keletkezésének ismérveit alapítja meg. E törvényszakasz szerint az említett társaság akkor keletkezik, ha 1. két vagy több személy, 2. kereskedelmi üzletet, 3. közös cég alatt, 4. korlátlan és egyetemleges kötelezettség mellett folytat, 5. társasági szerződés alapján.

A közkereseti társaság ismérveit tevő feltételek felsorolása magában foglalja e feltételek egyidejű és együttes fennforgásának szükségességét is. Így mi sem természeteseb, hogy a feltételek bármelyikének hiánya, vagy megszűnte, megfosztja a társasági viszonyt attól, hogy azt a Kt. értelmében alakult közkereseti társaságnak lehessen tekinteni.

Minden társasági viszony kétirányú: nevezetesen felöleli a társtagok egymás közötti jogviszonyait, de magában foglalja a társaságnak a társaságon kívülálló, harmadik személyekkel szemben keletkező jogviszonyait is.

A Kt. a társasági viszony kettős irányú tartalmára tekintettel, a közkereseti társaság jogviszonyait a társtagok egymásközötti és a társaságnak harmadik személyekkel szembeni jogviszonyában egymástól elválasztva külön-külön szabályozza.

A társtagok egymásközötti jogviszonyaira vonatkozó szabályoknak csak a társaságot alkotó tagok belső viszonyaira tekintettel van jelentőségük, a társaságnak harmadik személyek irányában keletkező jogviszonyait szabályozó törvényhelyek azonban a társaságon kívülálló, harmadik személyek nézőszögéből tekintve, már elsőrendűek s így a m. kir. postának, mint harmadik személynek, a közkereseti társasági viszony fenn vagy fenn nem forgásának megállapításánál e jogszabályok figyelembevételét nem lehet mellőzni.

A Kt. 87. §-a szerint a társasági viszony joghatálya harmadik személyek irányában azon időponttól veszi kezdetét, midőn a közkereseti társaság felállításának a kereskedelmi cégjegyzékbe történt beve-

zetése közzététetett; de előbb is, mihelyt a társaság üzletét tényleg megkezdette.

Az itt hivatkozott törvényszakas az üzlet tényleges megkezdését a közkereseti társaság létrejöttének vagylagos feltételeként állapítja meg anélkül azonban, hogy körvonalazná a társasági tagok ama cselekményeit, melyek az üzleti tevékenység tényleges megkezdéseként jöhetnek figyelembe.

A bírói gyakorlat szerint a társtagok bármely, az üzlet tényleges megkezdését előmozdító cselekménye is elegendő a közkereseti társaság létrejöttéhez s így az üzlet tényleges megkezdésének fog számítani az első, bárcsak előkészítő ügylet is. Ilyenek lehetnek: az üzleti felszerelés megvétele (Cúria 82/1899.) stb., de ilyenek tekinthető az adott meghatalmazás is (Cúria 570/1889).

A cégbejegyzés megtörténének közzétételét megelőzőleg a társasági viszonyon kívülálló harmadik személyeknek nincs mindenkor módjukban a jogviszonyba lépés időpontjában megállapítani azt, hogy a kereskedelmi társaságok mely alakzatával állanak szemben. A bírói gyakorlat ez okból a harmadik személyt védelemben részesíti, mikor elvként megállapítja, hogy a közös céghasználat közkereseti társasviszonyt állapít meg (Cúria 1.808/1894).

A Kt. eddig hivatkozott szakaszai, valamint az ismertetett bírói gyakorlat alapján meg lehet állapítani, hogy abban az időpontban, mikor a meghatalmazás elfogadása által a társaság és a m. kir. posta között jogviszony létesült, e jogviszonyba lépő másik fél a Kt. értelmében érvényesen létrejött közkereseti társaság volt.

A társasági viszony jogi természetének megállapítása után nyilvánvaló, hogy a kölcsönösen adott postai meghatalmazás egyoldalú visszavonásának kérdésében a Kt. megfelelő rendelkezéseit kell figyelembe venni.

A közölt esetben nem merül fel szüksége annak, hogy az egyoldalú visszavonás jogos vagy jogtalan volta bírálathoz tétessék, mert e kérdés eldöntésének a felek belső viszonyában van jelentősége. Itt a m. kir. postának csupán az a feladata, hogy azt vizsgálja, hogy a társtagok belső viszonyában beállott változás, mily jogi hatással van öreá, mint harmadik személyre.

A tényállás előadásánál említettem, hogy a szóbanforgó közkereseti társaság a jogviszonyba lépés időpontjában két tagból állott. E két társtag üzleti tevékenységének egyike vagy elseje volt az egymásnak adott kölcsönös postai meghatalmazás. A kölcsönös meghatalmazásnak egyik társtag által történt visszavonása, nevezetnek a társaságból történt kilépésével volt kapcsolatos. E kilépés folytán, mint-hogy csak egy tag maradt, megszűnt a közkereseti társaság létezésének egyik feltétele. Tekintettel arra, hogy a Kt. 64. §-a az összes feltételek egyidejű fennforgását kívánja meg, ennélfogva a legalább is két társtag meglétének feltétele elesvén, e feltétel megszűntének időpontjában ipso facto et iure, megszűnt maga a közkereseti társaság is. Minthogy a meghatalmazás elfogadásakor a m. kir. posta, mint szerződő harmadik, közkereseti társasággal lépett jogviszonyba, ennek jogviszonyalanyisága pedig a meghatalmazás fennállása alatt megszűnt, így jogviszonyalany hiányában megszűnt maga a jogviszony is, tehát ezek sze-

rint a postának nem állt módjában a cégtagok nevét viselő közös cég nevére érkező postai küldemények további kézbesítése a megmaradt egy tag kezeihez.

Az itt tárgyalt eset kapcsán felmerül az a kérdés, nem lenne-e célszerű a Postaüzleti Szabályzat 71. §. 6. pontjának oly módon való kiegészítése, hogy az a közölt esetre vonatkozólag kifejezett rendelkezést tartalmazzon.

A postai jogszabályalkotásnak az a feladata, hogy a Kt. 421. §-a alapján a postai üzletmenetre vonatkozó, általános érvényű és a fennálló törvényekkel, valamint törvényes rendelkezésekkel ellentétben nem álló jogszabályokat alkosson.

A közölt esetben említett közkereseti társaság keletkezése és megszűnése s a hozzáfűződő jogi hatások is a Kt. alapján bírálандók el. Ennélfogva szükségtelen, hogy egy konkrét eset kapcsán felmerült jogi kérdés, mely csak a vonatkozó törvény megfelelő alkalmazását és magyarázatát teszi szükségessé, a Postaüzleti Szabályzatban külön szabályként vétessék fel.

Felmerülhet azonban az ismertetett esethez egyébként mindenben hasonló oly tényállás is, ahol a közkereseti vagy betéti társaságnak három vagy háromnál több tagja van. Minthogy ily feltétel módosulás az egyébként azonos tényállás mellett is más és más elbírálást tesz szükségessé, ezért a három vagy több tagból álló közkereseti és betéti társaságoknak postai szempontból vett jogállásával külön cikk keretében óhajtok majd foglalkozni.

Távbeszélő előfizetők utca szerinti nyilvántartása.

Írta: DR. MECSÉRY SÁNDOR, m. kir. postafőmérnök.

Listes pour l'inscription des abonnés au téléphone par rues,

Par le dr. Alexandre Mecsery, ingénieur supérieur des postes r. h.

L'auteur décrit le système nouveau introduit dans le service des renseignements téléphoniques à Budapest, à savoir d'établir des listes où les abonnés au téléphone sont inscrits par rues et numéros de maison.

A külföld nagyobb városaiban a távbeszélőt igénybevevő közönség igényeinek és szükségleteinek minél teljesebb kielégítésére kifejlesztették az úgynevezett távbeszélő tudakozó szolgálatot. Az érdekelt igazgatások mindent elkövetnek, hogy előfizetőiket a távbeszélő minél gyakoribb használatára és igénybevételeire rászoktassák. Ezáltal idővel a távbeszélőt egyrészt nélkülözhetetlenné teszik, másrészt a forgalmat és így bevételüket is emelik. Nem célozom ezúttal a távbeszélő tudakozó szolgálat ismertetése, csak éppen megemlítem, hogy az előfizetők neve, foglalkozása, lakhelye és állomásának kapcsolási száma után való tudakozódáson kívül, a legtöbb külföldi tudakozó szolgálat üzletágai közé általában a következőkre vonatkozó felvilágosításadások tar-

toznak: pontos idő, menetrendi adatok, időjárás, vízállás, hó- és útviszonyok, színház, mozi stb. műsorok, árfolyamok, díjszabás, kiállítások, múzeumok stb.

A *tudakozót*, hogy a hozzáfűzött várakozásoknak mindenben jól és gyorsan megfelelhessen, megfelelő *segédeszközökkel* kell felszerelni. Az előfizető neve, foglalkozása, lakhelye és állomásának kapcsolási száma, tehát az úgynevezett névsori adatok után való tudakozódás céljaira szolgál 1. egy számszerinti és 2. egy névszerinti nyilvántartása a távbeszélő előfizetőknek. A számszerinti csoportosításra általában vagy kartotékot vagy forgótáblás-nyilvántartást, a névszerintire pedig rendszerint javított távbeszélő-névsort használnak. Ezekon kívül a külföldi nagy tudakozóknál van még az előfizetőknek utca szerinti való *nyilvántartása*, melyet nagyobb hálózatokban korszerű színvonalon álló tudakozó nem nélkülözhet. Ez utóbbit külföldön az tette szükségessé, hogy nagyobb hálózatokban a keresett előfizetők adatainak javított névsorkönyvből való kikeresése hosszadalmas és nem teljesen megbízható, azonkívül a javított névsor igen terjedelmes, mely könnyen piszkolódik és rongyolódik. Azt hiszem, nagyon könnyen *el lehet képzelni*, hogy például egy 300.000 előfizetős hálózatban milyen terjedelmű és tönkrement állapotban lehet az ilyen javított névsor. Ezért a tudakozó szolgálatot csak a javított betűrendes névsorra alapítani nem lehet. A kezelő elnézés folytán könnyen tévedhet, vagy esetleg a hívó nem tudja pontosan a nevet, amikor is *nemleges* választ adhatnak, melynek *folyománya* a kezelő és hívó között vitatkozás, veszekedés és keresés újból előlről. Fokozottabban mutatkoznak a javított névsorok hiányosságai főleg *akkor*, amikor *gyakran előforduló* *nevű* előfizetőkre vonatkozó tudakozásról van szó. Hogy ezt megvilágítsam, példaképpen felsorolom néhány külföldi nagy város betűrendes névsorában a gyakran előforduló nevek által elfoglalt hasábok számát. Az 1933. évi stockholmi névsorban az Andersson nevű előfizetők 44, a Johansson nevűek 36 hasábot foglalnak le, a londoni névsorban szerepel 20—20 hasáb Brown és Taylor, 21 hasáb Clark, 49 hasáb Smith, a berlini névsorban van 20—20 hasáb Krüger és Lehmann, 36 hasáb Meyer, 47 hasáb Müller, 51 hasáb Schmidt, a newyorki 1927—28-as névsorban pedig a Cohen és a Smith nevű előfizetők vezetnek 24—24 hasábbal. A felsoroltakon kívül természetesen még egész sereg olyan név van, amelyek ugyan kevesebb, de még mindég elég tekintélyes számú hasábot töltenek ki. A javított névsorok hiányosságai, a hasonló nevűek nagy száma, arra indították az érdekelt külföldi igazgatásokat, hogy a tudakozó szolgálat részére még olyan segédeszközt is bocsássanak rendelkezésre, amely a javított névsorok hiányaitól mentes és amelyből ezenkívül a hasonló nevű előfizetőkre vonatkozó adatokat is könnyen meg lehet adni. Mivel azt tapasztalták, hogy a hívóknak mintegy háromnegyed része ismeri a keresett előfizető lakcímét, mintegy önként kínálkozott az olyan *nyilvántartás*, amelyben az előfizetők utcák szerint vannak rendezve. Így jutottak el a nagy külföldi igazgatások az előfizetőknek utcák szerint való *csoportosításához*. Itt még csak azt kívánom megemlíteni, hogy a stockholmi tudakozónál végzett felvételek eredménye szerint a tudakozódásokra a választ az utca szerinti nyilvántartásból 30, a javított névsorból pedig 46 másod-

perc alatt lehetett átlagban megadni. (A. Lignell: Le Téléphone à Stockholm).

A budapesti távbeszélő hálózatban az állomások számának és előfizetőinek az utolsó tíz évben bekövetkezett rohamos emelkedése következtében a távbeszélőt igénybevevő közönség mind gyakrabban fordult olyan tudakozódásokkal a helyi tudakozóhoz, hogy az általa keresett előfizető nevét *nem*, vagy pedig rosszul *tudta*, viszont ismerte az illető foglalkozását, utca szerinti lakhelyét, esetleg a házszaámot is. Gyakran fordult a távbeszélőt igénybevevő közönség a tudakozóhoz a kapcsolási szám megadásáért, amikor az előfizető állomása cégszerű szöveggel, vagy főcím (fejrovat) alatt volt a névsorban felvéve és a hívó nem lévén tájékozott a pontos szöveg felől, nem találta a keresett előfizetőt, viszont *tudta*, hogy az állomás hol van. Részben hasonló eset ez utóbbihoz az is, amikor valamely vállalati alkalmazottnak a lakásán levő olyan állomás adatai után érdeklődnek, amely állomásnak a felelős előfizetője a munkaadó vállalat és az állomás *ennek a névsorcíme* alatt van a névsorban felvéve. Gyakori volt az is, mikor valaki halaszthatatlanul sürgős ügyben olyan egyénnel akart beszélni, akinek nincs állomása. Ilyenkor azzal a kéréssel fordulnak a tudakozóhoz, hogy egy olyan állomás számát közölje velük, amelyik a keresett lakáshoz legközelebb esik, amikor is ezt felhívják s előfizetőjét megkérlik, hogy a kívánt személyt hívják a telefonhoz vagy vele valami fontos hírt közöljenek. Ez utóbbi eset rendszerint valakit váratlanul ért nagy szerencse, szerencsétlenség, hirtelen haláleset következtében fordul elő. A tudakozódásnak eme felsorolt példái csakis az előfizetők utca szerinti nyilvántartásának a segítségével elégíthetők ki. Az utca szerinti *nyilvántartás* segítségével tehát sok olyan beszélgetés nyer lebonyolítást, amely a kapcsolási szám ismerete nélkül különben elmaradna. Az előfizetőknek ily *csoportosítása* tehát a forgalmat is fokozza.

A felsorolt tudakozódásokon kívül, szolgálati szempontból az utca szerinti nyilvántartás szinte nélkülözhetetlen segédeszköze a távbeszélő központoknak és a távbeszélő propaganda irodának, amikor pl. ikerállomáshoz keresnek társat, vagy azt kell gyorsan megállapítani, hogy mely házakban volt távbeszélő állomás. Igen nagy szüksége van az utca szerinti nyilvántartásra a távbeszélő névsorszerkesztésnek is, amikor az utca nevének vagy számozásának megváltozásakor, az új elnevezésnek a kéziratban való átvezetése céljából nem kell a kézirat minden egyes címén óriási munkával és fáradsággal végighaladva az érdekelt címeket kikeresni és így a változást keresztülvezetni, hanem az utca szerinti nyilvántartásból könnyen megállapítható előfizetők névsori *beiktatását* kell csak megfelelően módosítani. Annak szemléltetővé tételére, hogy az ilyen utca-névváltozás vagy átszámozás keresztülvezetésénél a nyilvántartás milyen munkamegtakarítást jelent, tegyük fel, hogy a Kecskeméti-utca nevét megváltoztatják. Ha nincs utca szerinti nyilvántartás, akkor a budapesti névsor 1228 hasábján levő minden egyes címet, összesen mintegy 50.000-t át kellene vizsgálni, mert hiszen nem lehet tudni, hogy melyik előfizetőnél kell az utca nevét helyesbíteni. Ezzel szemben, ha utca szerinti nyilvántartásunk van, akkor csak a már előzetesen ismert, a Kecskeméti-utcában levő 110 állomás címében kell az új utca nevét átjavítani. Jó kisegítő és el-

lenőrzési célokra használható még az utca szerinti csoportosítás, állomásoknak új kábelbe vagy új központba való átkapcsolása alkalmával.

A fentiekben részletezett kívánságoknak és szükségleteknek kielégítése érdekében, mivel a József központ teljes automatizálása után személyzet is elegendő számban állt rendelkezésre, az utca szerinti kartoték-nyilvántartás összeállításának nagyobb akadálya nem volt, az a múlt év október végére elkészült és a *budapesti hálózatban kísérletileg bevezették*.

Az utca szerinti kartoték-nyilvántartás céljaira $9 \times 13 \frac{1}{2}$ cm. nagyságú és megfelelő beosztású kartonból előállított lapokat használtunk. A kartoték fejrovatán feltüntettük a kerülettel, az utca nevét és a házszámot. Budapesten az utca szerinti nyilvántartásban külön kartotéklap készült minden egyes olyan házról, amelyben legalább egy távbeszélő állomás van. A környékbeli községek és városok területén nem házról, hanem csak olyan *utcáról* állítunk ki lapot, amely utcában legalább egy távbeszélő állomás van. Ez utóbbi eseten a kerület helyére, a község vagy város neve kerül és a kartotéklapokra utolsó hasábként beiktattunk még, a házsámok bevezetésére szolgáló helyet is. Ettől a különbségtől eltekintve mindegyik kartotéklap tartalmaz egy hasábot a távbeszélő állomások kapcsolási számainak a bevezetésére, egyet a jelleg *feltüntetésére*, egy harmadikat az előfizető teljes nevének a beírására és végül egy negyediket a foglalkozás és az esetleges társelőfizető megjelölésére.

Az utca szerinti kartoték-nyilvántartás lapjai Budapest és a környéki helységek szerint két csoportba vannak sorozva. A budapesti résznél a kartotékok az utcák neveinek betűrendjében, ezen belül pedig az egyes házak számainak növekvő sorrendjében vannak rendezve. A környéki kartotékok először a környéki helyiségek nevének *abc-sorrendjében*, ezen belül az utcák nevének betűrendjében vannak besorozva. Ha Budapesten egy házról, a környéken pedig egy utcáról több kartotékot kellett kiállítani, akkor az egyes lapokat sorszámmal láttuk el.

Annak megítélése céljából, hogy mennyiben volt hézagpótló e kartotékok bevezetése és használatbavétele, három köznapról, illetőleg a tudakozónak ezidő alatti forgalmáról, statisztikai adatokat vettünk fel, amelyeknek eredményét az alábbi táblázatok mutatják:

I. Kimutatás.

Felvétel ideje		Kapcsolási szám után névkérés	Név ut n kapcsolási szám-kérés	Pontos idő-kérés	Helyközi tudakozódás	Utca szerinti tudakozódás	Nemleges válasz	Összesen
1933. VII. 31.	drb.	203	686	121	53	384	60	1507
	%	13.5	45.5	8	3.5	25.5	4	100
„ VIII. 1.	drb.	203	640	105	45	352	53	1398
	%	14.7	45.8	7.5	3.2	25.2	3.8	100
„ VIII. 2.	drb.	226	617	115	48	379	46	1432
	%	15.8	53.1	8	3.4	26.5	3.2	100

Az I. jelű kimutatásból kitűnik, hogy a helyi tudakozó forgalmának kb. 26%-át teszik ki azok az érdeklődések, amelyeknek sikeres elintézése csupán az utca szerinti kartoték alapján volt lehetséges.

II. Kimutatás.

Felvétel ideje		Keresett nevi rász- szul tudta	Nem tud- ta biztosan a nevet	Utcat ház- számot és foglalko- zást tudott	Utcat és foglalko- zást tudott nevet és házszámot nem	Állomás cég nevén van felvé- ve	Állomás fejrovat alatt szere- pel	Üzenet vagy álló- máshoz hívás miatt	Összesen
1933. VII. 31.	drb %	75 5	45 3	61 4	30 2	68 4.5	75 5	30 2	384 25.5
1933. VIII. 1.	drb %	72 5.2	45 3.2	56 4	28 2	63 4.5	60 4.3	28 2	352 25.2
1933. VIII. 2.	drb %	80 5.6	43 3.1	62 4.3	32 2.2	63 4.4	65 4.5	34 2.4	379 26.5

A II. jelű kimutatás tartalmazza részletesen felsorolva azt, hogy ez a 26%-ot kitevő forgalom részleteiben hogyan oszlik meg. Amint a statisztika adataiból kitűnik, az utca szerinti nyilvántartásra igen nagy szükség van és anélkül, hogy a távbeszélőt igénybevevő közönség széles rétegeinek arról tudomása volna, annak mégis tekintélyes igénybevétele mutatkozik már eddig is, mert a tudakozódásoknak több, mint egynegyed részét csak az utca szerinti nyilvántartás segítségével lehet elintézni eredményesen.

Ha a felvett statisztika adatainál jóval kevesebb, naponta átlagosan csak 250, olyan beszélgetést veszünk, mely az utca szerinti nyilvántartás nélkül nem jött volna létre, akkor ez egy évben, az ünnepnapokat figyelmen kívül hagyva, jóformán minden beruházás nélkül $250 \times 300 \times 0.14 = 10.500$ P bevételi többletet eredményez, mely, ha a nyilvántartásról a távbeszélőt igénybevevő közönség széles körben tudomást fog szerezni, igen könnyen fokozható 2—3-szorosára. Tekintettel arra, hogy az utca szerinti nyilvántartás elkészítése személyzet-szaporítás nélkül történt, nyilvánvaló, hogy az általa elérhető bevételi többletet tiszta jövedelemszaporulatnak lehet tekinteni, amelyet legfeljebb csak a beszélgetések önköltsége terhel.

A távbeszélő előfizetőknek utca szerinti nyilvántartása a benne rejlő nagy előnyöknél és a távbeszélőt igénybevevő közönségnek a fentiekben részletesen kifejtett szükségleteinek kielégítése érdekében külföldön a legtöbb helyen megtalálható és mindenhol szintén a legjobb tapasztalatokat és eredményeket érték el vele. Londonban pl. az előfizetők utca szerinti nyilvántartása a központi tudakozónak szintén szerves kiegészítő része. A londoni utca szerinti nyilvántartás az ú. n. „street index” minden egyes állomásáról — tehát nem házról — állít ki külön egyéni lapot. Az egyes lapok $7 \times 15 \frac{1}{2}$ cm. nagyságúak, fehér famentes, jóminőségű papírból (nem kartonból) készülnek, előnyomtatott rovataik és vonalazásuk nincs s rajtuk a szükséges adatokat gépirással tüntetik fel. Az egyes lapok az utcák betürendi és a házszámok

növekvő sorrendjében vannak rendezve és 500-anként kivehető — lapos könyvekbe sorozva. Ennek a rendszernek az a hátránya, hogy mivel minden állomásról külön lapot állít ki, terjedelmesebb, nehezebben lehet áttekinteni, az adatokat lassabban lehet keresni és változásoknál körülményes a lapok kicserélése. Az angolok egyébként nagyon meg vannak vele elégedve és nagyon büszkék rá. A stockholmi utca szerinti nyilvántartás teljesen hasonló a mienkhez. Ott is minden olyan házról állítanak ki kartotéklapot, amelyben távbeszélő állomás van. Ezek a lapok azután az utcák betürendi, ezen belül pedig az egyes házak számainak növekvő sorrendjében vannak rendezve.

Az utca szerinti nyilvántartás a kipróbálás ideje alatt nálunk is beváltotta a hozzáfűzött reményeket. Ezért, a külföldön szerzett tapasztalatok alapján annak a budapesti távbeszélő tudakozónál való rendszeresítése kívánatosnak látszik. Népszerűsítése a forgalom fokozása céljából pedig az utca szerinti nyilvántartás rendszeresítését és bevezetését a hírlapok és rádió, valamint a távbeszélő számlákhoz csatolandó felhívás útján a legszélesebb körben, az előfizetők és a közönség tudomására kellene hozni.

A helyi távbeszélő tudakozó szolgálatát a fentiekben ismertetett *nyilvántartáson* kívül még továbbiakkal lehetne bővíteni és még tökéletesebbé tenni. Pl. az előfizetőknek szakma szerinti összeállításával, majd a szakmának esetleges utca szerinti csoportosításával stb. A távbeszélőt igénybevevő közönség részéről felmerülő újabb szükségletek kielégítésével bizonyára nem fog a posta késlekedni.

ELMÉLET — GYAKORLAT.

Théorie — Pratique.

14. Díjszabás alkalmazása.

Névjegyeket a hozzátartozó névjegyborítékokkal együtt nyomtatványdíjszabás mellett fel lehet-e venni?

Nem.

A Postaüzleti Szabályzat 35. §. 2. h) pontja szerint nyomtatványként nem lehet szállítani a tulajdonképpeni értelemben vett papírkereskedési cikkeket, ha a rajtuk levő nyomtatott rész nyilvánvalóan nem tartozik a küldemény lényegéhez. Ilyenek azok a papíráruk, amelyeknél a szöveg csak alárendelt szerepet játszik (pl. a feladó vagy a címzett nyomtatott címadatival ellátott több boríték vagy levélpapír, stb.). Az idézett rendelkezés értelmében tehát a névjegyborítékokat nyomtatványként nem lehet postára adni.

A küldemény, amely nyomtatványt (névjegyeket) és árumintát (borítékokat) tartalmaz, egybecsomagolt küldemény, ennél fogva azt az egybecsomagolt küldeményekre érvényes díjszabás szerint kell díjazni. (88.452/1933.—X./4.)

15. Nyomtatványküldeményeken tehető utólagos bejegyzések.

A kiadóktól eredő és metszetekre vonatkozó megrendelési felhívásokba, valamint a kiadók címére küldött megrendelő lapokba az ajánlott vagy megrendelt metszeteken ábrázoltak nevei kézírással bejegyezhetők-e?

Igen.

A Postaüzleti Szabályzat 36. §. 2. c) pontja szerint „Könyvkiadói munkákra, könyvekre, hírlapokra, metszetekre, zeneművekre vonatkozó megrendelő lapokon és aláírási íveken a megrendelt vagy ajánlott művek stb. kézírással is feltüntethetők.“ Az idézett rendelkezés szerint tehát a művet, azaz a mű nevét a metszetekre vonatkozó megrendelő lapokon és felhívásokon kézírással is fel lehet tüntetni. A fényképekről készült metszeteknél a művet általában az ábrázolt nevével határozzák meg; ennél fogva az ilyenekre vonatkozó megrendelő lapokba és felhívásokba a név kézírással való bejegyzését

megengedettnek kell tekinteni. (Beküldött kérdés.)

16. Távbeszélő főállomásból alközponttá átalakított berendezés díjazása.

Ha vidéki átalányrendszerű távbeszélő hálózatban a főállomáshoz, mely után a Tbdsz. II. B. 1., illetőleg 3. táblázata alapján eddig egy mellékállomásos főállomás után havi 7 P, a mellékállomás után pedig havi 5 P előfizetési díj összesen tehát 12 P díj volt esedékes, mennyit fognak fizetni, ha az eddigi berendezéshez még egy új mellékállomást rendeznek be.

23 pengőt.

A Tb. Ü. Sz. 10. §. 7. és 8. pontja szerint ugyanis, amelyik távbeszélő állomáshoz egynél több teljes berendezésű mellékállomás csatlakozik, annak alközpont a neve. Az alközpont kapcsolószekrényből áll, melyhez egyrészt a helyi távbeszélő központból jövő helyi áramkör, vagy áram-

körök, másrészt az előfizetőnél felszerelt mellékállomások áramkörei csatlakoznak. Az alközpontot a távbeszélő központtal összekötő áramkör: fővezeték.

Abban a pillanatban, amikor a főállomásos berendezéshez még egy mellékállomás kapcsolnak, az két szál huzal, mely a távbeszélő központ és a főállomás között eddig előfizetői áramkör volt, átalakul fővezetékké, az eddigi főállomás pedig harmadik mellékállomássá. Ezt igazolja a 14. §. 1. p. harmadik bekezdése is, mely szerint az alközpont-hoz csatlakozó minden teljes berendezésű állomás, melyről beszélni lehet: mellékállomás. A 28. §. 11. a) pontjának első bekezdése szerint pedig: ha az állomáshoz két vagy több mellékállomás csatlakozik, az állomás alközpont lesz.

A 3 mellékállomásos alközpont után tehát a Tbdsz. III. B. 1., illetőleg 3. táblázata alapján a fővezeték után 8 P, a 3 mellékállomás után $3 \times 5 = 15$ P, összesen tehát 23 P havi előfizetési díj esedékes.

(Beküldött kérdés.)

JOGESETEK ÉS JOGGYAKORLAT.

Cas jurid,ques et jurisprudence.

Szolgálati (intern) rendeletek érvényességéhez nem szükséges a hivatalos lapban való kihirdetés.

A m. kir. minisztérium az 1919. évi szeptember hó 8-án kelt 4.359/1919. M. E. számú kormányrendelettel a közszolgálati alkalmazottak részére az úgynevezett tanácsköztársaság ideje alatt elkövetett magatartás elbírálására külön fegyelmi bizottság alakítását rendelte el. Az említett kormányrendelet alapján a m. kir. posta-vezérigazgatóság kebelében létesített külön fegyelmi bizottság Cs... I... volt II. oszt. postaaltisztet annak idején állásából való elbocsátásra ítélte. Cs... I... az ítélet végrehajtása után előbb fegyelmi ügynek revízióját kérte, majd — mikor ebbeli kérelmével elutasított — állásába való visszahelyezését, vagy a szolgálatból való elbocsátását követő hó 1-től kezdve részére nyugellátás engedélyezését kérte. Kérelmét azzal indokolta, hogy az elbocsátását kimondó véghatározat nem lehet érvényes, mert az annak alapjául szolgált 4.359/1919. M. E. számú kormányrendelet sem alaki, sem pedig anyagi jogi szempontból általánosan kötelezőnek és hatályosnak nem tekinthető. Az 1879. évi XL. tc. 8. és 9. §§-ai szerint ugyanis valamely miniszteri rendelet csak akkor válik kötelezővé, ha a törvénybe és általában erősebb jogszabályokba nem ütközik és ha kellőleg kihirdettetett. Már pedig a m. kir.

posta alkalmazottaira vonatkozó fegyelmi szabályok rendes és több fokozatból álló fegyelmi bíróságokat létesítettek. Ezenkívül, a fegyelmi szabályzatban túlmenőleg, a király legmagasabb jóváhagyásával kibocsátott 22.452/1909. K. M. számú rendelet is meghatározza a postai fegyelmi ügyekben eljárni hivatott fokozatos hatóságokat. Az államfő jóváhagyásával kibocsátott ez a rendelet — szerinte — az említett 4.359/1919. M. E. számú kormányrendeletnél erősebb jogszabály lévén, utóbbi azt nem változtathatta meg. A 4.359/1919. M. E. számú kormányrendelet tehát — szerinte — anyagi jogi szempontból nem érvényes. De érvénytelen alakj szempontból is, mert a hivatalos lapban szabályszerűen nem hirdették ki.

A kérelem végleges elbírálása előtt a m. kir. kereskedelemügyi miniszter a m. kir. igazságügyminiszter véleményét kérte ki és utóbbi az 1929. évi augusztus hó 9-én kelt T. 529/184—1929. számú átiratával a felmerült kérdésben álláspontját a következőkben közölte:

„I. A hivatalos lapban kihirdetés csak a jogalkotó rendeleteknek érvényességi kelteke, a szolgálati (intern) rendeletek érvényessége nincs ehhez a kellékhez kötve. A kihirdetést ezeknél az utóbb említett rendeleteknél az egyszerű közlés történhetik szóval vagy írásban, de érdekelt minisztérium hivatalos közlönyében, vagy

eddig fennállott és több tekintetben egymástól eltérő szabályok egyöntetűvé tétele, a szolgálat érdeke s az ügymenet egyszerűsítése céljából, addig, míg ezirányban is végleges intézkedés fog tétetni, átmenetileg rendelkezik. Az úgynevezett tanácsköztársaság idejében történt ellenkező rendelkezésekkel szemben a 18.974/1919. K. M. számú rendelet (a Magyar Posta Hivatalos Lapja 1919. évi 57. szám) a fegyelmi eljárásra vonatkozó korábbi rendelkezések és szabályok alkalmazását hasonlóképpen csak addig rendeli, amíg a fegyelmi eljárás kérdése a közigazgatási alkalmazottak minden kategóriájára nézve egyöntetűen fog szabályoztatni. Véleményem szerint tehát a 39.695/1887. K. K. M. sz. rendeletet nem lehet szolgálati pragmatika jellegű jogszabálynak tekinteni, amelyet utóbb ugyancsak belső szolgálati rendelkezéssel, mint amilyen a 4.359/1919. M. E. számú rendelet volt — ne lehetett volna módosítani. A most tárgyalt fegyelmi ítélet meghozatala után 5.526/1920. szám alatt kiadott és ma is hatályban levő fegyelmi rendtartás is annak kiemelésével tartalmazza a m. kir. posta és távirda és távbeszélő ügykörébe a szolgálati vétségekkel szemben az elsőfokú fegyelmi hatóságoknál a bíraskodás gyakorlását és az eljárási szabályokat, hogy a szabályozás a közzolgálati alkalmazottak összességére nézve kiadandó egyöntetű általános érvényű rendelkezés hatálybaléptéig történik. Ez az újabb szabályozás tartalmánál és kifejezetten fegyelmi rendtartás jellegénél fogva már mindenestre erősebb, minden oldalú körülbástyázása a posta- és távirdaalkalmazottak jogviszonyainak. Éppen ennek az egységes és részletes szabályozásnak sürgős szüksége is igazolja azonban azt, hogy a megelőző szabályozás, amely kifejezetten „utasítás”-okban és a belső ügyvitelt (ügybeosztást) szabályozó rendelkezésekben történt, az e tekintetben joggal támasztható követelményeknek nem felelt meg és semmiesetre sem tartalmazott hatásköri rendelkezéseiben szolgálati pragmatika jellegű, vagy a panaszlott javára egyébként garanciális természetű szabályokat. Idevonatkozóan elegendőnek látszik ehelyütt nyomatékosan rámutatni arra, hogy a 39.695/1887. K. K. M. számú alapvető rendelet csak a szolgálat érdeke és az ügymenet egyszerűsítése céljából állapított meg ideiglenesnek szánt egységes szabályokat; a panaszlott alkalmazott javára különleges jogok biztosításáról nem is szól. Mindezeknél fogva nézetem szerint a 4.359/1919. M. E. számú rendeletnek a

posta- és távirdaalkalmazottakra kiterjesztése nem volt jogszabálysértés.

Végül rámutatok még arra, hogy még abban az esetben is, ha a 4.359/1919. M. E. számú rendeletnek a postaaltisztekre hatályosságot az előadott jogszabálytani fejtegetések nem mutatnak ki kellően, a rendelet hatályosságát az 1920. I. tc. 10. §-a kétségtelenül biztosítja.

Az igazságügyminiszter véleménye alapján Cs... I... kérelmével elutasított. Az elutasító határozat ellen nevezett a közigazgatási bírósághoz panasszal fordult. A közigazgatási bíróság az 1931. évi október hó 27. napján tartott ülésében 7.463/1929. K. szám alatt a következőleg ítelt:

„A magyar királyi közigazgatási bíróság a panasznak nem ad helyet.

I n d o k o k :

Az iratok szerint a m. kir. kereskedelemügyi miniszter a jogerős fegyelmi határozattal állásának elvesztésére ítélt panaszost nyugellátás iránt előterjesztett kérelmével a fejezetben megjelölt határozattal elutasította.

Ez ellen a határozat ellen irányul a panasz, amelyben a panaszos nyugellátásra való jogosultságának megállapítását kéri, azt vitatván, hogy a közzolgálati alkalmazottaknak az úgynevezett tanácsköztársaság idején tanúsított magatartását megvizsgálni hivatott fegyelmi bizottságokról szóló 4.359/1919. M. E. sz. rendelet nem lehet kötelező, mert a hivatalos lapban meghirdetve nem lett, s így az ő esetében a rendes fegyelmi bíraskodás szabályainak figyelmen kívül hagyásával a hatóság első és végső fokon nem határozhatott.

A panasz nem alapos.

Az említett kormányrendelet hatályosságát ugyanis az 1920. I. tc. 10. §-a biztosítja, amennyiben ez a törvényszakaszk kimondja, hogy a nemzetgyűlés az 1919. évi augusztus hó 7. napja óta az alkotmányos jogrend és jogbiztonság helyreállítása végett alakult kormányok és tagjaik rendeleteinek érvényességét elismeri.

A panaszost a fegyelmi hatóságot gyakorló m. kir. kereskedelemügyi miniszter a 4.359/1919. M. E. sz. rendeletben megjelölt fegyelmi bizottság javaslata alapján jogerős fegyelmi határozattal állásvesztésre ítélte, ezért a panaszos az 1912. LXV. tc. 6. §. 6. pontjában foglalt rendelkezés szerint nyugellátásra igényt nem tarthat.

A panasznak tehát helyt adni nem lehetett.

Közli: dr. Bally István.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Revue étrangère.

POSTA.

Németország.

A német postaminiszter a kerületi postaelőgazgatóságokhoz intézett rendeletével felhívta figyelmüket, hogy alkalmas intézkedésekkel igyekezzenek a postaforgalmat az egész vonalon emelni. Ebből a célból a közönséget és a postát közelebb kell egymáshoz hozni; alkalmas népszerű formában meg kell magyarázni egyik-másik postai berendezkedésből a közönség részére kialakulható előnyöket. Fel kell ébreszteni a közönség érdeklődését a posta egyes üzletágai iránt és minden alkalmat, amely a nyilvánosság felvilágosítását és a posta díjszabási és forgalmi intézkedései iránti megértést előmozdíthatja, fel kell használni. Különösen figyelmébe ajánlja a postai szervezetnek, hogy rövid ismertető cikkeket helyezzenek el a napilapok hasábjain; a postai nyomtatványokon pedig, melyek gyakrabban kerülnek a közönség kezébe (távbeszélő névsorok, díjszabások, bevélyek, meghatalmazások, nyugták stb.) ügyes és fordulatos röpmondatokat kell elhelyezni ebből a célból. Egyébként a miniszter elvárja a német posta minden alkalmazottjától, hogy egyéni munkájával is támogatja a postavezetőséget a forgalom-szerző tevékenységében. A személyzet egyéni tevékenysége nemcsak a forgalom-szerzés s így a bevételek emelése, hanem a végletekig vitt takarékoságon keresztül a kiadások lehető csökkentését is célul kell kitűznie. (D. Pztg. 1933. 17.) (k. j.)

Egyik berlini automatagyárban mondhatni tökéletesen önműködő gép-postahivatalt terveztek, amely a nyílásába helyezett levélpostai küldeményt és pénzdarabokat elfogadja; a küldeményt keletbélyegző lenyomattal látja el, az esetleg felragasztott bélyegeket lebélyegzi. A készüléket a kairói világposta értekezleten akarják a szakembereknek először bemutatni. (D. Pztg. 1933. 17.) (k. j.)

A hivatali dölyf és elbizakodottság kiküszöbölésére a nemzeti szocialistapárt a német közalkalmazottakhoz felhívást intézett aziránt, hogy azok a közalkalmazottak, akik nem állanak egymással alá- és felérendeltségi viszonyban, a személyes érintkezésben egymást többé ne a hivatali állásukkal, hanem csak családi nevük említésével szólítsák. (D. Pztg. 1933. 14.) (k. j.)

A német közigazgatási hivatalok joggyakornokainál, valamint a bírósági, ügyészségi, ügyvédi és közjegyzői gyakorlatnokoknál a második és utolsó szigorlat között, ez utóbbi írásbeli részének sikeres letétele után a nemzeti szocialista elveken újraépülő német birodalom most egy 8 hetes munkatáborban eltöltött katonai kiképzést iktatott közbe abból a célból, hogy a fiatal közigazgatási hivatalnok-sarjadék minden egyes tagjának alkalmat legyen közvetlen érintkezés útján megismerkedni a német nép egyedeivel, melynek későbbi vezetői óhajtanak lenni. Ezt a 8 hetes munkatábori kiképzést jellempróbának szánják a birodalom mai vezetői. Meg akarják nézni, hogyan viselkedik a joggyakornok a nép különböző rétegéből kikerült s vele azonos körülmények között élő bajtarsaival szemben.

Az önkéntes munkástáborban a joggyakornok köteles az összes előírt gyakorlatokat, tehát a legnehezebb testi munkát is személyesen végezni. Ez alól csak orvosi bizonyítvánnyal igazolt betegség esetén van felmentés. Ilyen munkatáborozás évenként kétszer, az őszi és tavaszi bevonuláskor végezhető és annak befejeztével a táborparancsnok írásban nyilatkozik a joggyakornok magatartásáról. Ez a nyilatkozat az utolsó szigorlat bizottsága elé terjesztendő, mely szigorlati bizottságnak a jelölt tábor parancsnoka is hivatalból tagja. (D. Pztg. 1933. 14.) (k. j.)

A birodalmi német posta 1932—33. költségvetési évről összeállított évi jelentése szerint a postaminisztérium törekvése az elmúlt költségvetési évben is a posta teljesítőképességének és a gazdasági viszonyok következtében még mindig súlyos államháztartási helyzetnek egyensúlybantartására irányult. Ennek keretében igyekezett a közönség minden jogos igényét kielégíteni s emellett azokat a műszaki, forgalmi és berendezési újításokat is végrehajtani, amelyek az üzem teljesítőképességének emelésére szükségesnek látott.

Az 1932. januárjában a levél, levelezőlap és csomagdíjszabásnál életbeléptetett díjleszállítás kerekén 130 millió RM jövedelmekieszt eredményezett. A posta egészséges üzemvitelének biztosítása, továbbá a kiadásoknak a bevételekkel való arányba állítása a költségvetési év folyamán szükségszerű óvatosságot parancsolt a német posta vezetőségére a beszerzések és a beruházások tekintetében is. A német

posta fáradozásai, hogy e célra 60 millió RM. belföldi kölcsönt helyezhessen el, a rossz gazdasági viszonyok következtében eredménytelenek maradtak. Sikerült azonban más forrásokból 30 millió RM-t a nélkülözhetetlen berendezési tárgyak és beruházások céljaira biztosítani. Ezeknél a beruházásoknál 3200 állandó munkáson kívül, 1250 új munkaerő beállítását is sikerült hosszabb időn keresztül biztosítani.

A forgalom általában esett; és pedig a levélforgalomban a forgalom visszaesése 5.5%. A csomagoknál azonban az előző évi forgalommal szemben az 1%-ot sem érte el a forgalomcsökkenés; míg a postautalványok darabszáma az előző évi forgalommal szemben mindössze 7.3% esett, addig az e címen lebonyolított összegszerű pénzforgalomnál 20.5% visszaesés állapítható meg. A postai megbízásoknál 27.5, utánvételi forgalomban pedig 11% a csökkenés. A postatakarékpénztári csekkbefizetések 16%-kal maradtak az előző évi forgalom mögött.

Takarékossági okokból több gépkocsi közúti szakaszt összevontak. Ez összevonásoknál a falusi lakosság jogos érdekeit igyekeztek figyelembe venni. Ennek ellenére a személyforgalom erősen visszaesett, noha az államvasutakkal való együttműködés az előző évnél nagyobb mértékben építettett ki úgy, hogy a költségvetési év végén már 91 vonalon dolgozik együtt a birodalmi posta a vasúttal. A költségvetési év végén 856 postahivatalból kiinduló 1346 közúti szakaszon közlekedett postát és személyt szállító gépkocsi, amelyek 2760 postaügynökség és 16.660 faluzó levélhordó állomáson keresztül kb. 10 millió népesség postai szükségletét látták el.

A német posta üzemi bevétele az elmúlt költségvetési évben 1.664.2 millió RM; a bevételek 185.6 millió RM-val haladták meg a kiadásokat. Minthogy pedig a birodalmi postát törvényes intézkedés 229.8 millió RM-nak az állampénztárba lendő beszolgáltatására kötelezi, 44.2 millió RM-t kellett a tartalékalapból e célra kölcsönvenni. (D. Pztg. 1933. 16.) (k. j.)

TÁVIRÓ.

Németország.

Németországban megszüntetik a rövid táviratokat (Kurztelegramme). Németországban a kísérletképpen rendszeresített mérsékelt díjú rövid táviratok (8 szónál hosszabbak nem lehetnek) nem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket. E táviratoknak az volt ugyanis a rendeltetésük, hogy kevés pénzért lehessen rövid és nem sürgős jellegű közleményeket továbbítani.

A német postaigazgatás a gyorsabb táviróra akarta átvinni azoknak a kis levelezéseknek a továbbítását, melyeket eddig más úton továbbítottak. Ilymódon Németországban a táviróforgalom fellendülésére számítottak. Ez az eredmény azonban nem következett be, ellenben a rendes díjú táviratforgalom részben átalakult rövidtávratos forgalommá. A közönség ugyanis egy rendes díjú közönséges távirat helyett két, sőt néha három olcsó díjszabású rövid táviratot adott fel s így a rövid táviratok lassanként a közönséges táviratok helyét foglalták el. A német táviró munkája így ugyan megszaporodott, az üzleti bevétel azonban ennek arányában mindig kevesebb lett.

A német posta ilyen körülmények közt a rövid táviratfaj megszüntetését határozta el, ellenben megkívánja hagyni más alakban a közönség számára az ú. n. 50 pfennigig olcsó táviratokat. Erre vonatkozólag a német hivatalos lap legújabbán a következőket tette közzé:

Szeptember 1-től kezdve Németország belföldi forgalmában a táviratlevelek legkisebb díja az eddigi 1 márka helyett 50 pfennig, a szódíj pedig 5 pfennig. A díjszavak legkisebb száma ilymódon az eddigi 20 szó helyett 10 szó. A táviratlevelek továbbítási módja ugyanolyan marad, mint amilyen eddig volt. Vagyis másszóval az 50 pfennig diiminimummal feladható táviratlevelek a német belföldi forgalomban a rövid táviratokat feleslegessé tették s így azok megszűnnek. (J. T. 1933. 9.) Dr. H. F.

Írógépes távközlő szolgálat rendszeresítése Berlin és Hamburg közt. A német postaminisztérium elhatározta, hogy az eddig csak a nagvüzemek számára rendszeresített és táviróvonalakon folytatott írógépes távközlő szolgálatot távbeszélő áramkörök igénybevételével is rendszeresíti s e szolgálatot a magánforgalom számára is hozzáférhetővé teszi. Legközelebb az írógépes távközlő szolgálatot Berlin és Hamburg közti viszonylatban rendszeresítik. A táviróvonalakon lebonyolítandó írógépes távközlő szolgálatban tárcsázó készülékével mindenki a kért előfizető közvetítő igénybevétele nélkül, a hívótárcsa útján maga kapcsolhatja. A berendezést és a belső vezetékeket a német posta a tényleges költségek megfizetése ellenében az előfizető lakásán maga létesíti. Magának a készüléknek a beszerzéséről és üzemeltetéséről az előfizető maga tartozik gondoskodni. A távbeszélő áramkörök igénybevételével történő írógépes távközlő szolgálatnál a távbeszélő előfizetőnek az írógépes készüléken kívül még egy speciális postaberendezést is be kell szereznie, mely a

távíróáramot a távbeszélő áramkörökön való átvitelre alkalmassá teszi, vagyis átalakítja. A felhívás itt ugyanúgy történik, mint a távbeszélőszolgálatban. A hívott állomáson, ha a hívott távol van, az írógépes készülék automatikusan bekapcsolódik s a közlemény leadása után ismét nyugalmi helyzetbe kerül. A távbeszélő ilyen célra történő igénybevételéért ugyanolyan díj jár, mint az ugyanolyan tartamú távbeszélgetésért. Ugyanazon helyi hálózat előfizetői közt írógépcserét egyelőre a német posta nem enged meg. Az új szolgálat igénybevételére vonatkozó bejelentéseket az illetékes német főpostaiszolgálatához kell intézni, mely az érdeklődőknek a szükséges felvilágosításokat is megadja. (T. P. 1933. 17.) Dr. H. F.

Az üzletszerző táviratok sikere Németországban. Lapunk legutolsó számában a Deutsche Verkehrs-Zeitung közlése alapján megemlékezünk az üzletszerző táviratfajának a német belföldi táviróforgalomban való rendszerezéséről. Ugyane lap folyó évi 39-ik számában már közli, hogy e táviratfajt az összes német üzleti körök, — azok nagyfokú propagandisztikus erejére való tekintettel — erősen felkarolták. Több oldalról hangsúlyozott kívánságra most a német postaminisztérium elhatározta, hogy e táviratokat a jövőben nemcsak 1000, hanem legalább 50, a német birodalom különböző helyein lakó címzett számára is elfogadják. (D. V. 1933. 39.) Dr. H. F.

Angolország.

Az új angol-francia távbeszélőkábel lefektetése befejeződött. Az Angliát Franciaországgal összekapcsolni hivatott legújabb távbeszélőkábel lefektetése befejeződött s az Anglia, illetőleg Franciaország felől vezetett két kábelyég összekötése a Dominia kábelgözs fedélzetén, a folyó évi szeptember hó 18-án megtörtént. Az angol távbeszélőigazgatás a kábel üzembhelyezését megelőzően a leg gondosabb méréseket fogja azon végeztetni.

A Dominia kábelhajú ezután már csak a kábel iránynyomát jelző bójákat fogja elhelyezni, melyeknek darabja egy-egy tonnát nyom s azután visszatér a londoni kikötőbe. (J. T. 1933. 9.) Dr. H. F.

Németország.

Jogosult-e az olcsóbb távbeszélő díjszabás vasár- és ünnepnapon? Érdekeltségi körök a német birodalmi postaminisztériumnál vasár- és ünnepnapokon olyan távbeszélő díjszabás rendszeresítését hozták javaslatba, mint amilyen köznapokon az ú. n. gyengeforgalmú órákban (19—8 óra közt) van érvényben. A német posta-

minisztérium a felvetett kérdésben a következő álláspontot foglalta el: Az üzem gazdaságosabbá tétele, valamint abból a célból, hogy a személyzet számára a vasárnapi munkaszünet lehetőleg biztosítható legyen, a gyengeforgalmú központok vasár- és ünnepnapokon csak korlátozott szolgálatot tartanak. Ennek következtében a távbeszélőforgalom a délelőtti és déli órákban igen élénk. Ezért nem indokolt s nincs is tervbevéve, hogy az ebben az időben váltott beszélgetések díját leszállítsák. A vasárnapokon a délutáni órákban (13 óra után) váltott helyközi beszélgetések díjleszállítása a német posta ezidőszertől nagyon feszült gazdasági helyzetére való tekintettel nem valószínű meg. (D. V. 1933. 37.) Dr. H. F.

Északamerikai Egyesült-Államok.

Az Egyesült-Államokban a farmer telefonok számának szaporodását remélik. J. C. Crowley, a Minnesota Telephone Association titkárának a „Telephony“ amerikai szaklapban megjelent nyilatkozata szerint annak a sokmillió dollárnak, melyet az Egyesült Államok kormánya a farmerek megsegítésére költött, valamint a bekövetkezett agrártermékek áremelkedésének a farmer távbeszélőszolgálat megélénkülésére kell vezetnie. Nevezetesen az ő adatai szerint az elmúlt szeptember hóban Minnesota, Észak-Dawota, Dél-Dakota és Montana államokban 22 millió dollárt osztottak szét farmersegélyként, aminek a farmer-távbeszélők berendezésénél és a forgalomnál okvetlenül visszhangot kell keltenie. (T. 1933. IX/30.) Dr. H. F.

RÁDIÓ.

Anglia.

Angliában a folyókon szolgálatot teljesítő rendőrséget adó és vevő rádióállomásokkal szerelik fel. Ezidőszert a Themse folyón kb. 60 kilométeres hosszön szolgálatot ellátó folyórendőrség kap öt adóállomást s azonkívül vagy tíz vízijárművét szerelik fel tökéletes rádióberendezéssel. (J. T. 1933. 9.) (Dr. H. F.)

Brazília.

A rendőrségi rádió nagyarányú fejlesztése Braziliában. A brazíliai szövetségi kormányzat magas szervezetű rádiószolgálatot létesített a rio de janeiroi központi rendőrségi rádióállomásnak a vidéki rendőrségi rádióállomásokkal és motorkerékpáros rendőrségi járőrökkel való érintkezése, valamint a rio de janeiroi tengeri rendőrségi állomás és a kikötőkben, valamint a nyílt tengeren levő hajókkal való érintkezése érdekében.

A braziliai rendőrségi rádiószolgálatban a központi állomás szerepét a közép- és rövidhullámrendszerre berendezett rio de janeiroi rendőrségi rádióállomás tölti be. Mindkét adója az állomásnak úgy a távíró, mint a távbeszélő üzemre egyaránt alkalmas s a középhullámon dolgozó állomás azonkívül még rádióhírdőző szolgálatot is lát el. A rádióhírdőző szolgálatba ú. n. „rendőrségi óra“ van beiktatva, mely alatt naponta a megfelelő időpontban olyan rendőrségi híreket és közleményeket adnak le, melyek a közönséget is érdekelhetik, nevezetesen talált és elvesztett, illetőleg eltűnt tárgyakra vagy személyekre vonatkozókat, különleges forgalmi rendelkezéseket és új szabályokat. Ilyen közléseket úgy Brazília, mint a szomszédos államok területére szóló rendeltetéssel is lehet adni. A rövidhullámrendszerű leadóállomás is rendes nemzetközi rendőrségi szolgálata mellett értékes segédszolgálatokat láthat el. Az állomás úgy a braziliai állomásokkal, mint nagyszámú külföldi ország állomásaival való munkára alkalmas s ez állomás útján naponta rendes rendőrségi jelentéseket közvetítenek rádiótávíró útján. A kísérleti leadások során ez az állomás az Orontes tengeri gőzhajóval akkor is dolgozott, amikor az Nagybritannia közelében tartózkodott. Levelezést folytatott azonkívül a norvégiai Bergennel is.

A központi állomásokon kívül hét részben vidéki rövidhullámrendszerű adó- és vevőállomás egészíti ki a rendőrségi állomások sorát, melyek közül egy Rio de Janeiroban, a tengeri rendőrség szolgálatában áll, négy pedig Brazília különböző stratégiai jelentőségű pontjain teljesít szolgálatot. A motorkerékpáros rendőrségi szolgálatot ellátó járművek közül hat oldal-kocsis motorkerékpár van rádióállomással felszerelve. Ezek a motorkerékpárok állandó összeköttetésben vannak a rendőrségi állandó állomásokkal. (M. R. 1933. 43.) Dr. H. F.

Csehszlovákia.

Rádióhálózat a dunai hajózás céljaira. A csehszlovák kormány Pozsonyban a dunai hajózás céljait szolgáló adó és vevő rádiótávíró állomás felállítását vette tervbe. Ezt az állomást aztán más állomásokkal is összekötnék, nevezetesen Regensburggal, Budapesttel, Belgráddal és Bukaresttel. Ezen túlmenően a jelentősebb dunai gőzhajókön rádiótávíró adóállomások felállítását is tervezik, melyekkel az automatikus fényjelzést és az ország belsejében levő állomásokkal való rádiótávbeszélő forgalmat kívánják lebonyolítani az említett vevő-állomások közvetítésével. (J. T. 1933. 9.) Dr. H. F.

Északamerikai Egyesült-Államok.

Az ujsághírek védelme. Az Associated Press, valamint az amerikai ujságkiadók egyesülésének folyó évi értekezlete, mely Newyorkban nagy érdekeltség jelenlétében zajlott le, határozatot fogadott el, melyben állást foglaltak a sajtó által nagy áldozatok árán gyűjtött híryanagnak a rádióhírdőző úján való terjesztése ellen. (R. J. I. 1933. 35.) Dr. H. F.

Belgiumban fényüzési adót vetnek ki a rádiókészülékekre. Folyó évi június hó 9-én kelt belga királyi rendelet 9 százalékos fényüzési adóval terheli a rádióhírdőző vevőkészülékeket, a rádió alkatrészeket és tartalékreszeket. Az adót a készülékek és alkatrészek értéke után számítják. (R. J. I. 1933. 35.) Dr. H. F.

Rádióhírdőző reklámszolgálat Írországban. Az ir posta, távíró és távbeszélőminiszter egyik reklámvállalattal szerződést kötött abból a célból, hogy az athloni ir rádióállomás útján rendes reklámszolgálatot láthassanak el. A reklámvállalat minden órai reklámadásért meghatározott összeget fizet s azonkívül viseli a reklámleadással járó tényleges költségeket.

A reklámleadások a hét minden egyes napján egy órán át tartanak, a közvetlen reklám azonban a teljes reklámműsor tartamának öt százalékát meg nem haladhatja.

A reklám anyagát illetőleg nincsen semmiféle általános korlátozás, a miniszternek azonban jogában áll bármikor minden olyan reklámot eltüntetni, melyet valamilyen okból a rádió útján való terjesztésre alkalmatlannak tart.

Az esetszerű hirdetésektől eltekintve, a reklámműsor a rádióállomás műsorigazgatójának ellenőrzése alatt áll, kinek jogában áll bármilyen műsorszámot visszautasítani, melyet a közlésre alkalmatlannak tart, vagy amelynek művészi nívóját elégtelennek találja. A reklámműsor az állomás teljes rádióműsorának 20 százalékánál hosszabb tartamú nem lehet. (J. T. 1933. 9.) Dr. H. F.

Japán.

Gigantikus új japán rádióhírdőző állomások építéséről olvasunk a Journal Télégraphique-ben. Új 500 kilowattos adóállomások építéséről van szó s azonkívül arról, hogy a japán rádióhírdőzőt a politikai propaganda kifejtésére is felhasználják, melyre a rádióhírdőzőt Japánban nagyon alkalmasnak tartják. Ez utóbbi cél érdekében a japán kormány a rádióhírdőzőt nagy kedvezményekben részesíti. (J. T. 1933. 9.) Dr. H. F.

HIREK.

Nouvelles.

A m. kir. postai jóléti alapítvány kezelési bizottsága családfő, feleség és gyermekek (hozzátartozók) után rendes és rendkívüli temetési segélyek fejében f. évi szeptember hónapban az alábbi összegeket folyósította:

A) A táblázat II. csoportjába tartozó alkalmazottaknál 13 esetben 5.615 pengőt. Ezzel szemben a régi alapon csak 1.654 pengő lett volna esedékes.

B) A III. csoportba tartozó alkalmazottaknál 9 esetben 2.910 pengőt. Ezzel szemben a régi alapon csak 928 pengő került volna kifizetésre.

C) A IV. csoportba tartozó alkalmazottaknál 26 esetben 6.890 pengőt. Ezzel szemben a régi alapon csak 2.500 pengő lett volna esedékes.

A szeptember hó folyamán folyósított temetési segélyek összege tehát 48 esetben 15.415 pengőt tett ki, míg a régi alapon csak 5.082 pengő került volna kifizetésre.

Az angol posta a múlt évben megkezdte gépjármű szolgálatának nagymérvű újjászervezését és ezzel kapcsolatos fejlesztését. Az összes postai és mérnöki gépkocsik (így nevezik a telefon- és távíró munkákhoz használt gépjárműveket) legfőbb ellenőrzését egy kézbe összpontosította London székhellyel s a legfőbb ellenőrzéssel Capt. A. Hudson-t bízta meg. Hudson mint központi szállításvezető tiszt (Central Transport Officer) közvetlenül a legfőbb mérnök-vezetőnek, az Engineer-in-Chief-nek van alárendelve. Az országot 10 postai gépjárműkerületre (area) osztották, mindegyik élén egy-egy kerületi szállításvezető mérnökkel.

Az angol posta gépjármű-állománya jelenleg kb. 8500 darab motoros járműből áll s a fejlesztési program alapján ez a szám évente mintegy 500 darab különféle rendeltetésű és típusú új gépjárművel szaporodik. Ennek a tekintélyes gépjárműparknak karbantartását és javítását 160 javítóműhely végzi.

Rákóczi Ferenc által aláírt postai szabadjegy 1704-ből

A britt birodalmi posta kábelhajói.

A kábelek épségéért, zavartalan használhatóságáért folytatott harcában nemcsak a földrengés okozta kár éri a postát. A kábelek nem kevésbé veszélyes ellensége a halászhajó, melynek hálója, a tengerfenéken vontatva, megsértheti a kábelt. Hasonlóképpen veszélyt rejt magában a hajó horgonya, amely a kábelhez érve, ezt könnyen kilyukkaszthatja. Kábelsérülés oka a tenger mozgása is lehet, ha ennek következtében a kábel állandóan sziklához verődik. A hajófúró bogár is ellensége a kábelnek, mert ennek burkolatát átfúrja. A modern kábeleket ezért sárgaréz burkolattal látják el.

A kábelek javítási- és fenntartási munkálataira a brit posta 2 hajót, a „Monarch”-ot és az „Alert”-et tartja üzemben. A régi „Monarch”-ot a háború alatt egyik német tengeralattjáró elsüllyesztte. Az új „Monarch” 1000 tonnás csavargőzös. A két testvérhajó kábelek fektetése és javítása céljából épült. A „Monarch” személyzete 13 tisztből és 50 főnyi legény-ségből, javarészt postásokból áll.

E hajók személyzetének munkakörébe tartozik az angol-német, angol-holland és angol-francia, továbbá Nagybritannia és az Ir szabad állam, valamint Északírország között fekvő kábelek fenntartása.

A hajók évente átlagban 50 javítást végeznek, bár minden évben 6 hétig felülvizsgálás- és 3 hónaponként kazántisztítás címén üzemben kívül állanak. A kábelhajók költsége naponként körülbelül 150 font. Szükség esetén a munka végrehajtásához segédhajót is rendelnek ki.

Az a különösen felelősségteljes és körültekintő munka, amit a kábelhajó személyzete végez, a közönséges hajók alkalmazottaiénál fokozottabb ügyességet kíván. Itt nemcsak arról van szó, hogy a hajót egyik kikötőből a másikba irányítsák és vezessék; hanem az a feladat, hogy a kábelhajót a szabad tenger meghatározott pontján rögzítse. Mikor ez a tengerészeti munka sikerrel járt, akkor veszi kezdetét a speciális munka. A kábelt meg kell találni, a tengerszín fölé kell hozni, majd kijavítani és végül az eredeti helyére visszajuttatni. Megnehezíti a munkát, ha a kábel homok alá került. Ilyenkor a kábelt — az erre a célra szolgáló készülékkel — gondos munkával a homokból ki kell emelni. Ez a munka nagy figyelmet igényel, mert a visszazuhanó kábel az esetleges sérüléseken kívül a személyzetre nézve is nagy veszélyt jelent.

The Post.

KÖYNSZEMLE.

Új angol szaklap. Az angol postaminiszter elhatározta, hogy az angol posta, távíró és távbeszélő személyzet tájékoztató-sára és oktatására „Post Office Magazine” címen képes posta, távíró és távbeszélő szaklapot adat ki. A lap célja, hogy a személyzetet a postaminisztérium tevékenységéről és a szakmában történekről részletesen tájékoztassa, a közös ügy érdekében megfelelő kari szellemben nevelje s kifejlessze benne a közönség legmagasabbfokú kiszolgálását biztosító közszellemet.

Az angol postaszemélyzet számára havi 1 penny-ért árusítandó lap bőségesen fog illusztrációkat is hozni. Tekintélyes része helyi híreket, személyzeti híreket s a kar kebelében előadódott társadalmi eseményeket fogja közölni. Tudósítói minden egyes angol tartományban, illetőleg kerületben, azonkívül az egyes külföldi országokban is lesznek, hogy ilymódon a szerkesztőség az egyes távolabbi helyeken, illetőleg országokban történekről is tudomást szerezhesse s ezekről az eseményekről beszámolhasson.

Illetékes helyen bíznak benne, hogy a „Post Office Magazine” első száma 1934. januárjában megjelenhetik. Az új lap megjelenése egyelőre kísérletképpen történik, ám az angol postaminiszter reméli, hogy elterjedése igazolni fogja azt a valóban alacsony árat, amelyen a lapot árusítani fogják. A Post Office Magazine megjelenésével egyidejűleg az angol postaminisztérium eddigi szaklapja, a „The Telegraph and Telephon Journal” előreláthatólag meg fogja szüntetni megjelenését. (T. T. J. 1933. 223.)

Jog és a bírói gyakorlat a posta, távíró és távbeszélő ügykörében. (Droit et Jurisprudence en matière de Postes, Télégraphes et Téléphones) címen Párisban a Sirev könyvkiadó cég kiadásában J. D. Ricardnak, a francia posta, távíró és távbeszélőminisztérium jogi osztálya vezetőjének tollából három kötetes szakmunka jelent meg, mely több mint kétezer oldalon tárgyalja mindazokat a jogi kérdéseket, melyek a posta, távíró és távbeszélő ügyköréből erednek. A felvetett kérdések változatossága megvilágítja az egész e tárgykörre vonatkozó közigazgatási jogállapotot. Minden egyes kérdésre vonatkozólag a mű valóságos tömeget sorakoztatja fel a bírói gyakorlat adatainak és gyűjteményét adja a törvény- és szabályzatszövegeknek, melyek igen értékes segítséget jelentenek a szakmában dolgozók számára. (R. J. I. 1933. 35.)

